

Heli Timperi

**ELÄMÄN TIENVIITAT 5. LUOKAN USKONNONOPETUK-
SESSA**

Moraalikasvatusta Vanhan Testamentin kertomusten pohjalta

**Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
Elokuu 2013**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö	Aika	Tekijä/tekijät
Humanistinen ja kasvatusala, Ylivieskan yksikkö	Elokuu 2013	Heli Timperi
Koulutusohjelma		
Kansalaistoiminta ja nuorisotyö		
Työn nimi		
Elämän tienviitat 5. luokan uskonnonopetuksessa. Moraalikasvatusta Vanhan Testamentin kertomusten pohjalta.		
Työn ohjaaja		Sivumäärä
KT Reetta Leppälä		54 +24
Työelämäohjaaja		
Terttu Somero, luokanopettaja, Päivärinnan alakoulu		
<p>Tein opinnäytetyöni aiheesta "Moraalikasvatusta alakoulussa Raamatun Vanhan testamentin kertomusten pohjalta." Pidin Ylivieskan Päivärinnan 5.b luokalle kolme eri oppituntia Raamatun alku- ja peruskertomusten pohjalta keväällä 2012. Oppituntien aiheet olivat luomiskertomus, syntiinlankeemuskertomus sekä kertomus Kain ja Abel. Luomiskertomusaiheisella oppitunnilla oppilaat oppivat luonnon siistinä pitämisen merkityksestä. Syntiinlankeemuskertomusaiheisella oppitunnilla oppilaat oppivat, että jokaiselle ihmiselle tulee houkutusia, ja niitä voi oppia vastustamaan. Kain ja Abel-aiheisella oppitunnilla he oppivat, että ihmiset ovat kateellisia toisilleen, jonka vuoksi he voivat tehdä toisilleen ilkeän teon.</p> <p>Tein Vanhan Testamentin kertomuksista lyhennelmiä, joiden ääneen lukemiseen oppitunneilla keskityttiin sekä lukemisen jälkeiseen oppilaiden kirjallisten ja suullisten tehtävien tekemiseen. Opinnäytetyöni keskeinen aihe oli Raamatun etiikan kultaisen säännön soveltaminen nykypäivän lasten ja aikuisten elämään. Opinnäytetyöni punainen lanka oli: "Toimi niin, että toimit aina toisten hyväksi." Olen halunnut tuoda opinnäytetyöni avulla Jumalan rakkauden ja huolenpidon merkityksen kasvattajien ja heidän lastensa elämään. Opinnäytetyöni avulla olen halunnut kehittää itseäni kasvattajana, omia vahvuuksiani ja heikkouksiani tulevassa työssäni.</p>		
Asiasana		
etiikka, kristillinen etiikka, moraali, Vanha Testamentti		

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Humanities and Education, Ylivieska	Date August 2013	Author Heli Timperi
Degree programme Civic Activity and Youth Work		
Name of thesis The road signs of life at the fifth graders religious education. Moral education based on Old Testament stories of the Bible.		
Instructor Ed.D Reetta Leppälä	Pages 54 + 24	
Supervisor Terttu Somero, classroom teacher, Päivärinta elementary school		
<p>The subject of this thesis was moral education based on Old Testament stories of the Bible. In the spring 2012 I held three different lessons based on primeval history and the basic stories of the Bible for the fifth graders in Päivärinta elementary school in Ylivieska. The subjects of the lessons were the creation story, the myth about the Fall of man and the story of Cain and Abel. At the lesson dealing with the creation the pupils learnt to keep environment clean. At the lesson dealing with the fall man the pupils learnt that everybody confronts temptations which one can learn to resist. At the lesson dealing with the story of Cain and Abel the pupils learnt that people are envious of each other and that is why they can commit malicious acts against each other. I made drawings of the Old Testament stories which the pupils read. After reading the stories the pupils did writing tasks and oral tasks. In this thesis the subject was applying the golden rule of the Bible to the life of children and adults of today. The thread of this thesis was: "You can always act so that you help each other. With the thesis I wanted to show the significance of God's love and care for educators and their children's life. I wanted to improve my strengths and weaknesses as a pedagogue for my future job.</p>		
Key words ethic, Christian ethic, moral, Old Testament		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 EETTINEN OPETUS ALAKOULUSSA	3
2.1 Opettajan tukena etiikka ja moraalit	4
2.2 Opettaja normatiivisen etiikan hyödyntäjänä uskonnonopetuksessa	5
2.3 Opettaja opettaa Vanhaa Testamenttia.....	6
2.4 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista.....	8
3 MORAALIKASVATUS USKONNONOPETUKSESSA.....	11
3.1 Moraalikasvatukseen liittyvät kehittämistehtävät	12
3.2 Moraalisen kehityksen vaikutus opetusmenetelmiin	14
3.3 Moraalikasvatuksen opetusmuotoja.....	18
4 OPPITUNTINI RAAMATUN ALKU- JA PERUSKERTOMUKSISTA	21
4.1 Oppituntien didaktiset ja pedagogiset perusteet	21
4.2 Luomiskertomusaiheisen oppitunnin kuvaus	24
4.3 Syntiinlankeemuskertomusaiheisen oppitunnin kuvaus	27
4.4 Kain ja Abel- aiheisen oppitunnin toiminnan kuvaus	30
4.5 Luomiskertomusaiheisen oppitunnin arviointi.....	33
4.6 Syntiinlankeemuskertomusaiheisen oppitunnin arviointi	37
4.7 Kain ja Abel- aiheisen oppitunnin arviointi.....	40
5 POHDINTA	45
LÄHTEET	49
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Yhteiskuntamme yhteiskunnalliset ja kulttuuriset ilmiöt; materialistiset arvostukset, tehokkuuden ja teknologian arvostaminen, elämän tarkoituksen puuttuminen, moniarvoisuuden ja joukkoviestimien aiheuttama hämmästys sekä perheen ja kasvatuksen ongelmat inspiroivat opinnäytetyöni aiheen valinnassa. Haluan tukea alakoulun uskonnonopettajia Raamatun kertomusten hyödyntämisessä uskonnonopetuksessa. Koulun uskonnonopetuksen tehtävä on kristillisen tradition välittäminen kasvatettavilleen, jonka vuoksi opetuksessa keskeistä on Raamattu ja sen tulkitseminen.

Opinnäytetyöni avulla haluan kehittää ja tukea kasvatettavieni suhdetta heitä ympäröiviin kasvattajiin, opettajiin sekä koulutovereihinsa. Tahdon antaa oppilaille valmiuksia vastuun ottamiseen omista teoistaan. He oppivat, että hyvästä teosta saa myönteisen palautteen ja kiitoksen, kun taas kielletystä teosta oppilas saa moitteen ja rangaistuksen. Yhteisöpedagogin tehtävä on lasten ja nuorten kasvataminen ja opettaminen, jonka vuoksi toiminnallisen opinnäytetyöni aiheeksi valikoitui ”Raamatun Vanhan testamentin alkukertomuksiin perustuva moraalikasvatus alakoulun 5. luokan uskonnonopetuksessa.”

Kasvattaessaan lapsia yhteisöpedagogilla tulee olla tietoa ja kokemusta käytännön kasvatustyöstä, jonka vuoksi opinnäytetyöni teoriapohja perustui kasvatuksen suunnittelua ja toteutusta tutkivaan kasvatustieteeseen, lapsen kehitystä tutkivaan kehityspsykologiaan sekä ihmisen moraalialia ja etiikkaa käsittelevään kasvatustieteeseen. Pidin Ylivieskan Päivärinnan alakoulun 5.b luokalle kolme eri oppituntia, joiden aiheet olivat Raamatun Vanhan testamentin luomiskertomukseen perustuva luonnonsuojelu, syntiinlankeemuskertomukseen perustuva tottelemattomuus ja Kain ja Abel kertomukseen perustuva kateellisuus veljeä kohtaan.

Tarkoitukseni on innostaa opettajaa olemaan koululuokassa oppilaille myönteinen auktoriteetti ja esikuva, jonka ominaisuuksiin kuuluvat ystävällisyys, lempeys ja jämäkkyys. Opettajan on tärkeää pyrkiä joustavaan, molemminpuoliseen vuorovaikutukseen oppilaidensa kanssa. Opinnäytetyöni avulla tahdon antaa opettajille työvälineitä moraalikasvatukseen liittyvien uskonnonoppituntien suunnitteluun ja toteutukseen. Oppituntieni tarkoituksena oli soveltaa Raamatun Vanhan testamentin kertomuksia nykypäivän kasvatettavien elämään, jotta he huomaisivat kertomusten sanoman olevan luonteeltaan ajattomia. Oppitunneillani testasin erilaisia opetusmenetelmiä saadakseni oppilaat innostumaan oppitunneilla käsittelemistäni aiheista. Tarkoitukseni oli, että oppilaat saivat tietoa lähimmäisen kunnioittamisesta ja luonnon oikeasta kohtelusta. Opinnäytetyöni aihe oli tärkeä, sillä sen avulla olen tukenut kasvavia varhaisnuoria arkipäiväisen elämän hyvään käyttäytymiseen. Oppilaat prosessoivat oppituntien aiheita kirjallisesti yksilötyönä, yhteistyössä muiden luokkatovereiden kanssa tai opettajajohtoisesti keskustelemalla.

Oppitunneille luomieni tehtävien tavoitteena oli tukea oppilaiden omaperäisyyttä, rohkeutta, ennakkoluulottomuutta, luovuutta, kuvittelukykyä, yhteistyökykyä, sosiaalisuutta, luotettavuutta, arvostelukykyä, havaintokykyä, empatiaa ja moraalisuutta. Haluan tuoda Raamatun Sanan alakoulun moraalikasvatukseen mukaan, koska yhteiskuntamme yhteiset arvot ovat murentuneet. Suomalaisista suurin osa kuuluu evankelis-luterilaiseen kirkkoon, mutta moni heistä ei noudata kristillisiä arvoja elämässään. Suomen hyvinvointivaltiossa, pahoinvointi on lisääntynyt. Lähivuosina on tapahtunut koulusurmia, perhesurmia ja kaappauksia. Lapset tarvitsevat henkistä tukea ja ohjausta elämässään. Opinnäytetyöni on hankkeistettu Ylivieskan Päivärinnan alakoululle.

2 EETTINEN OPETUS ALAKOULUSSA

Uskonnonopetuksen tavoite on ollut peruskouluun siirryttäessä uskonnollisten, eettisten ja esteettisiä arvoja kunnioittavien kulttuuri- ihmisten luominen. Koulun uskonnonopetuksen tehtävä on antaa oppilaille valmiuksia toisten vakaumuksen ja maailmankatsomuksen arvostamiseen. Oppiaineen opetus on yhteiskunnan tehtävä. Pitämieni oppituntieni tarkoitus oli, että oppilaat saivat näkökulmia elämän eettisen ulottuvuuden ymmärtämiseen. Etiikka ja arvokysymykset kuuluvat tärkeisiin ja keskeisiin kysymyksiin globalisoituvassa maailmassa. Valitsin oppitunneilleni kristillisen etiikan näkökulmia, koska uskonnot ja katsomukset toimivat kasvatettavien etiikan ja moraalin lähteinä. Valitsin pitämilleni oppitunneille näkökulmia kristillisestä etiikasta, koska uskonnon ja pyhyiden etiikka on suomalaisten vähemmistömoraalin perustana. (Kallioniemi 2005, 16- 43; Helkama 2009, 113- 114.)

Uskontoa opetetaan alakoulussa oppilaiden enemmistön vakaumuksen luterilaisuuden mukaan. Alakoulun uskonnonopetuksen valtakunnallinen opetussuunnitelma perustuu eettisesti vastuulliseen elämänasenteen kehittämiseen. Ylivieskan Päivärinnan alakoulun evankelisluterilaisen uskonnonopetussuunnitelman keskeisiin sisältöihin kuuluvat ensimmäisestä luokasta viidenteen luokkaan maailmankatsomuksellisten aineiden tarjoaminen oppilaan maailmankatsomuksen rakentumiseksi. Tavoitteena on oppilaan perehdyttäminen Raamattuun, eettiseen arviointiin sekä vastuullisuuteen rohkaiseminen. Viidennen luokan uskonnonopetuksen aiheita ovat eettisyyteen kasvattaminen, ihmisen arvon tiedostaminen luomisen näkökulmasta sekä yhdessä elämisen kysymyksiä pohtiminen ja oikeudenmukaisuudesta keskusteleminen. Luterilaisen kirkon käsitys Jumalasta, armosta, pelastuksesta ja Raamatusta on opetettavia aiheita. (Tirri & Kesola 1998, 23; Kallioniemi 2005, 15 ; Ylivieskan Päivärinnan alakoulu ops 2012, 105- 106.)

2.1 Opettajan tukena etiikka ja moraalit

Opettajan on tärkeää tietää oman toimintansa filosofiset taustat. Filosofia selkeyttää hänen kasvatuskäytäntöjen ohjaamisen edellyttämiä valintoja, ja se voi tukea häntä analysoimaan niissä ilmaistavia tunteita. Pitämilläni oppitunneilla, kasvattajana olen ohjannut oppilaita niin, että heidän kielelliset valmiutensa, looginen ajattelunsa, sosiaaliset vuorovaikutustaitonsa, esteettiset elämyksensä ja moraalinen tietoisuutensa pääsevät kehittymään. Oppitunneillani tarkoitukseni oli antaa kasvatettavien puhua itsensä puolesta ja tulla ymmärretyksi heidän omilla ehdoillaan. Opettajan etiikka on itsesääteilyä, joka on vapaaehtoista arvojen sisäistämistä. Oppituntieni lähtökohtana on ollut edistää ja puolustaa kristillisiä eettisiä arvoja. (Puolimatka 2010, 16- 18; Hirsjärvi 1985, 85.)

Arvofilosofian tutkimuskohteena ovat eettiset ja esteettiset kysymykset. Halutesamme tietää, minkälaisia tekoja meidän tulee tehdä kasvattajana, vastaukset syntyvät eettiseltä pohjalta. Sen avulla moraalisaännöt ovat mahdollisia. Kasvattajan yksi moraalisaäntö voisi olla: "Älä valehtele!". Opettajan ammattieettiset periaatteet ovat oikeansuuntaisia, joissa korostetaan opettajan persoonallisia hyveitä ja sisäistynyttä eettisyyttä. Mainitsemani hyveet sekä lapsen ihmisyyteen kuuluvat perusoikeudet muodostavat eettiset kriteerit, joiden avulla voidaan arvioida opettajia. Työssään he eivät toteuta vain itseään, sillä heidän pedagogisen vallan rajansa määräytyvät kulloisenkin aikakauden koulutuspoliittisen ideologian ja yhteiskunnassa olevan ajan hengen mukaan. Tämän perusteella heidän asemaansa ja opetustyön etiikkaa arvioidaan myös poliittisesti ja yhteiskunnallisesti eli sosio-kulttuurisesti. (Vestergaard 1991, 35; Värri 2002, 56.)

Opettajan tulee olla oppitunneilla oppilaille myönteinen auktoriteetti, jotta he ymmärtäisivät moraalisaäntöjen kunnioitusta. Pohtiessaan omaa toimintaansa

opettajana hän miettii etiikan kysymyksiä eli velvollisuuksiaan ja oikeutustaan omalle toiminnalleen. Jokainen opettaja on eettinen, sillä hän tutkii omaa moraaliansa ja moraalikäyttäytymistään. Moraali ja etiikka eroavat siitä, että moraalissa on kyse käytännöllisistä ratkaisuista, etiikassa sen sijaan pohditaan hyvää ja oikeaa yleisesti, teoreettisesti, refleктоivalla asenteella. Filosofiasa vastuullisuuden käsite on keskeinen, joka liittyy myös opettajan työhön. Opettajan tulee huolehtia, että oppilaidensa teot ovat vapaaehtoisia. Oppilaiden on tiedettävä, mitä he tekevät, ja oppilaiden teot perustuvat ennen tekoa suoritettuun harkintaan siitä, mikä vaihtoehtoista on paras. Tahdonvapaus on vastuullisuuden tärkein edellytys. (Uusikylä 2002, 10; Hirsjärvi 1985, 83- 84.)

2.2 Opettaja normatiivisen etiikan hyödyntäjänä uskonnonopetuksessa

Etiikka tutkii, arvioi ja perustelee moraaliansa. Moraali kuuluu sellaisen toiminnan periaatteisiin, joita yritämme noudattaa tahtoessamme toimia hyvin tai oikein. Pitämälläni oppitunneilla hyödynsin normatiivista etiikkaa, jonka kysymyksiin kuuluu miksi moraalisuus velvoittaa ja suuntaa toimintaa, miten tulisi toimia moraalisesti hyvin ja oikein. Moraaliin ja etiikkaan kuuluvat arvot, jotka liittyvät siihen, mitä toiminnassamme tavoittelemme. Moraalisesti hyvä tarkoittaa hyvää sinänsä, esimerkkinä toimii ihminen, joka on auttanut tien ylitse vanhuksen. Arvojen lisäksi etiikkaan kuuluvat normit, jotka ohjaavat toimintaamme. Ne ovat sääntöjä, joissa mainitaan, mitä saa tehdä ja mitä ei saa tehdä, mitä pitää tehdä, ja mitä jättää tekemättä. On huomioitava, että kaikki toimintamme perustuu säännöille, periaatteille, ohjeille sekä kielloille ja käskyille. Etiikkaan sisältyvät myös poliittinen filosofia sekä yhteiskuntafilosofia. Etiikan teorioista metaetiikka määrittelee hyvyyden, ja kuvaileva etiikka määrittelee arvoja. (Kotkavirta & Nyysönen 1996, 7-22; Vainio & Visala 2011, 15.)

On olemassa moraalisia normeja, joita ovat valehtelemisen, varastamisen tai lupauksen pettämisen kieltävät normit. Tunnetuimpiin moraalinormien kokoelmiin kuuluvat Raamatun kymmenen käskyä. Moraaliset normit säätelevät erityisesti toimintamme tahdonalaisia motiiveja. Varastaminen on moraalisenä normina inhimillisesti väärin. Moraalisen normin rikkomisen aiheuttaa ihmisen sisällä syyllisyydentunteita, mutta se ei johda yleensä oikeudellisiin toimiin. On olemassa objektiivinen moraalilaki, josta saamme järkemme avulla tietoa. Sen mukaan meidän tulee toimia tai pidättäytyä toiminnasta vain sen perusteella, että laki vaatii tekoa tai kieltää sen. Immanuel Kantin kehittämä kategorinen imperatiivi: ”Toimi niin, että et koskaan kohtele ihmisyyttä omassa itsessäsi etkä kenenkään muun ihmisolennon persoonallisuudessa pelkästään keinona, vaan aina samalla päämääränä.” (Kotkavirta & Nyysönen 1996, 14- 15; Walker 2000, 10.)

Meillä on velvollisuus kehittää omia moraalisia, älyllisiä sekä fyysisiä kykyjä sekä pyrkiä edistämään muiden ihmisten onnellisuutta. Ihmisen tietäessä Jumalan antaneen moraaliset käskyt, hänellä on moraalinen peruste Jumalan käskyjen noudattamiseen. Tämän mukaan valehteleminen on kaikkialla ja aina väärin, sillä valehteleminen turmelee ihmisarvon. On velvollisuus puhua totta kaikissa olosuhteissa. Ihmisen sisällä oleva moraalilaki on muodoltaan houkutus vastustamisesta. Moraalilla on arvo sinänsä eikä se voi perustua haluihimme. Moraalilain tehtävänä ei ole edistää tavoitteitamme, vaan kertoa, mitä meidän pitäisi tehdä. (Walker 2000, 17; Helkama 2009, 110- 111.)

2.3 Opettaja opettaa Vanhaa Testamenttia

Varhaisnuoren sisällä syntyy uskonnollinen tunne, pyhän arvon kokeminen. Opettajan on hyvä tiedostaa, että koululainen voi joutua vaikeaan ristiriitaan kokiessaan uskonnollisen tunteen omaksuttuaan luonnontieteellisen käsityksen maa-

ilmansyönnystä, rakenteesta, luonnon evoluutiosta ja ihmisestä. Se on ristiriidassa perinteisten mielikuvien kanssa Jumalasta ja sielusta. Kasvattajan on tärkeä tukea nuorta, jotta nuori ei jää yksin ristiriitansa kanssa. Hänen tehtävänä on olla asiantuntija, joka kuuntelee nuorten kysymyksiä ja auttaa heitä löytämään itse vastauksia. Kristillinen etiikka tarkoittaa sekä eettistä ajattelutapaa että ajattelun lopputuloksena saavutettuja normeja. Ei ole itsestäänselvyys, että on olemassa kristillistä etiikkaa, sillä Tuomas Akvinolaisen mukaan on olemassa luonnollinen moraalilaki, jonka avulla jokainen ihminen kykenee järjellään ymmärtämään, mikä on oikein. Sen mukaan hyvää on se, mikä toteuttaa ihmisen olemusta ja paha on se, joka rikkoo sitä. (Wilenius 2002, 47- 49; Kuula 2004, 19- 20.)

Kristinuskon mukaan ihminen on luotu Jumalan kuvaksi, jona hän tekee aitoja arvovalintoja, jotka määräävät hänen elämänsä laadun. Kristillinen etiikka perustuu kristinuskon opin lailla Uuteen testamenttiin, jossa korostuvat kristityn luottamus Jumalaan, uskollisuus Jumalalle ja lähimmäisen huomioon ottaminen. Oppitunneilla kasvattajana pyrin toimimaan kristittyjen arvostettujen arvojen mukaan. Tavoitteenani oli arvostaa oppilaita yksilöinä pyrkimällä vastavuoroiseen toimintaan heidän kanssaan. Kasvatuksen tarkoituksena on kehittää ihmisessä valmiuksia etsimään korkeinta hyvää ja rakkautta. Kristillisen perinteen mukaan tarkoituksenani oli oppitunneilla aktivoida oppilaiden normatiiviset valmiudet, kielen käyttäminen ymmärrettävästi, looginen ajattelu, kulttuurisesti ja moraalisesti ohjautuminen. (Puolimatka 2010, 21- 22; Kotkavirta & Nyysönen 1996, 17.)

Kristillinen maailman- ja elämänsäkösumus perustuvat siihen, että Jumala on luonut maailman, ja sillä on tarkoitus. Ihmisellä katsotaan olevan erityinen tehtävä Jumalan suunnitelmassa, jonka merkki on Jumalan ihmiseksi tuleminen. Kristityn tunnuslauseen voi sanoa olevan "ihminen on Jumalan kuva", jonka mukaan Jumala ja Hänen tahtonsa määräävät kristityn elämän suunnan. Kristillinen etiikka on

subjektiivista, sillä eri ihmisillä on erilaiset käsitykset hyvästä ja oikeasta. Kristillisen erityisetiikan puolustajat sanovat, että heidän löytämänsä normit ovat Jumalan ihmisen elämälle antamia pelisääntöjä. Etiikka on kristillistä sen perusteella, että keskustelu pohjautuu kristilliseen käsitykseen maailmasta Jumalan luomana todellisuutena. Kristillinen etiikka on kristilliseen maailman- ja elämäntätöön liittyvää eettistä ajattelua. (Kuula 2004, 30- 34.)

Pitämäni oppitunnit käsittelivät Vanhaa testamenttia, jonka uskonmaailmaa on kutsuttu "eettiseksi monoteismiksi" tämä tarkoittaa sitä, että on vain yksi Jumala, joka odottaa palvelijoiltaan korkeatasoista elämää. Vanhan testamentin vanhimmissa osissa edellytetään, että Israelin kansan on palveltava vain yhtä Jumalaa. Sen mukaan Jumala on pyhä ja oikeudenmukainen, joka odottaa samaa palvelijoiltaan. Vanhan testamentin tärkeimmät kirjat ovat Viisi Mooseksen kirjaa. Päivärinnan alakoululla pitämäni oppitunnit perustuivat ensimmäisen Mooseksen kirjan alku- ja peruskertomuksiin, joissa pohditaan kertomuksen avulla elämän peruskäsitteitä. Kertomusta luettaessa lukijan on pohdittava, mitä sillä on haluttu kertoa ihmisenä olemisesta ja uskosta Jumalaan. Alkukertomukset ovat tosia kaikkina aikoina uskonnollisine ja eettisine näkemyksineen, jonka vuoksi nimi peruskertomukset sopivat niille paremmin. (Wilenius 2002, 47; Kuula 2004, 68- 69.)

2.4 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista

Laatiessani oppitunteja olen noudattanut perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Perusopetuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia ja luonnon monimuotoisuuden arvostaminen, ympäristön elinkelpoisuuden ylläpitäminen ja monikulttuurisuuden hyväksyminen. Perusopetuksen tehtävänä on edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. Opetuksen pohjana toimii suomalainen kulttuuri, joka on muokkaantunut

vuorovaikutuksessa alkuperäisen, pohjoismaisen ja eurooppalaisen kulttuurin kanssa. Opetuksessa tulee ottaa huomioon kansalliset ja paikalliset erityispiirteet, kansalliskielet ja kaksi kansankirkkoa. Opetus tukee oppilaan omaa kulttuuri-identiteettiä sekä hänen toimintaansa suomalaisessa yhteiskunnassa ja globaalituvassa maailmassa, jonka avulla edistetään suvaitsevaisuutta ja kulttuurien välistä keskinäistä ymmärrystä. Perusopetus lisää alueellista ja yksilöiden välistä tasa-arvoa. Opetuksessa pyrin huomioimaan erilaiset oppijat ja tarkoitukseni oli edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa antamalla tytöille ja pojille yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet toimia koululuokassa. Tarkoitukseni on ollut välittää opetuksen perustana olevia arvoja opetuksen tavoitteisiin ja sisältöihin. (Opetushallitus 2004, 10- 14.)

Perusopetus kuuluu osana koulutuksen perusturvaan, sillä on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Sen olennainen tehtävä on antaa yksilölle mahdollisuus yleissivistyksen hankkimiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen. Perusopetus toimii yhteiskunnalle välineenä kehittäessään sivistyksellistä pääomaa sekä kasvattaessaan yhteisöllisyyttä ja tasa-arvoa. Perusopetus tukee oppilaan monipuolista kasvua, oppimista ja terveen itsetunnon kehittymistä. Yhteiskunnan jatkuvuuden takaamiseksi ja tulevaisuuden edistämiseksi perusopetuksen tarkoituksena on siirtää kulttuuriperintöä sukupolvelta toiselle, parantaa tarvittavaa tietoa ja osaamista sekä kasvattaa tietoisuutta yhteiskunnan perustana olevista arvoista. (Opetushallitus 2004, 14.)

Opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jossa oppiminen on yksilöllinen ja yhteisöllinen tietojen ja taitojen kasaamisprosessi. Pitämälläni oppitunneilla oppiminen tapahtui tavoitteellisena opiskeluna itsenäisesti, opettajan ohjauksessa ja vuorovaikutuksessa opettajan ja vertaisryhmän kanssa. Oppilaille oli opittavana uuden tiedon ja uusien taitojen lisäksi oppimis- ja työskente-

lymenetelmät, jotka luetaan elinikäisen oppimisen välineisiin. Oppiminen tapahtuu oppilaan aktiivisen ja tavoitteellisen toiminnan seurauksena, jossa hän aiempien tietorakenteidensa pohjalta käsittelee ja tulkitsee opittavaa materiaalia. Oppimisen sanotaan riippuvan oppijaan aiemmin rakentuneista tiedosta, motivaatiosta sekä oppimis- ja työtavoista. Tarkoitukseni on ollut tukea oppilaiden yksilöllistä oppimista vastavuoroisessa yhteistyössä tapahtuvaan oppimiseen. Oppimisen sanotaan olevan aktiivista, päämääräsuuntautunutta, itsenäistä tai yhteistä ongelmanratkaisua. (Opetushallitus 2004, 18.)

Kiinnitin huomiota pitämieni oppituntien oppimisympäristöön. Oppimisympäristö tarkoittaa oppimiseen liittyvää fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuutta, jossa opiskelu tapahtuu. Koska fyysiseen oppimisympäristöön kuuluvat koulun rakennukset ja tilat, opetusvälineet ja oppimateriaalit, pyrin luomaan niistä miellyttäviä. Suunnittelin opiskelutilat ja välineet oppitunneille niin, että ne mahdollistivat monipuolisten opiskelumenetelmien ja työtapojen hyödyntämisen. Pyrin tukemaan psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön muodostumista. Tuin yksittäisten oppilaiden kognitiivisia ja emotionaalisia tekijöitä sekä vuorovaikutukseen ja ihmissuhteisiin liittyviä tekijöitä. (Opetushallitus 2004, 18.)

Oppimisympäristön tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja oppimista, jonka vuoksi sen on oltava fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallinen ja tuettava oppilaan terveyttä. Oppilaan oppimismotivaation, uteliaisuuden, aktiivisuuden, itseohjautuvuuden ja luovuuden tukeminen on tärkeää. On tärkeää, että oppimisympäristö tukee opettajan ja oppilaan välistä sekä oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta. Tavoitteena on edistää vuoropuhelua ja ohjata oppilaita työskentelemään ryhmän jäsenenä. Ilmapiirin tulee olla avoin, rohkaiseva, kiireetön ja myönteinen. (Opetushallitus 2004, 18.)

3 MORAALIKASVATUS USKONNONOPETUKSESSA

Opettaja on oppilaidensa moraalinen esikuva, sillä opettajaa on pidetty Suomessa esikuvana ja moralistina valvoessaan muiden tekemisiä ammattinsa oikeuttamalla arvovallalla. Hänen tehtävänä on kertoa oppilaille niistä perusarvoista ja moraalisäännöistä, joita hänessä itsessään on. Hänen toimiminen moraalisena toimijana on ollut keskeinen keskustelun aihe sen vuoksi, että tämän päivän ihmisiä ympäröivät monenlaiset arvot ja periaatteet. Eettisesti kestävällä pohjalla oleva opetus ja kasvatusta vaativat tuekseen inhimillistä tahtoa sekä tunteita, kykyä eläytyä toisen ihmisen asemaan ja palvelemiseen. Tämän päivän opettaja on ristiriitaisessa tilanteessa, koska moraalisen ja eettisen yhtenäiskulttuurin hajoamisen jälkeen ei ole enää itsestään selviä kasvatusta ja opetustyön perusteita. (Uusikylä 2002, 9- 10.)

Kasvatusta ja moraalit kuuluvat yhteen. Kasvatusta on luonteeltaan inhimillistä vuorovaikutusta, joka ohjaa ihmisen kasvua asetettujen tavoitteiden suuntaan sekä luo mahdollisuuksia monipuoliselle kehittymiselle. Se ei ole indoktrinaatiota tai aivopesua. Indoktrinaatio tarkoittaa piilovaikuttamista, jossa oppilaaseen juurrutetaan oppeja ja uskomuksia. Eettinen näkökulma on aina liittynyt koulutyöhön, joka koskee opettajan suhdetta oppilaisiin, heidän vanhemppeensa ja kollegoihinsa. Opetuksen sisältöjä ja metodeja koskevia valintoja tehdessä tarvitaan eettistä harkintaa ja arvostelukykyä. Eettisen ulottuvuuden sanotaan keskeisesti kuuluvan ihmisyyteen. Kasvatusta sanotaan olevan moraalin kantaja ja vartija. Opettajan tehtävänä on kasvattaa lapsia ja nuoria yhteiskunnan kulttuuriin. (Uusikylä 2002, 10- 11.)

Etiikan ja moraalin erot voidaan tehdä kasvatusta näkökulmasta. Moraalissa viitataan mukautumiseen yleisesti hyväksytyihin moraalivaatimuksiin. Sana moraalit ja sen johdannaiset sanat liittyvät arkisiin käsityksiimme toimintamme moraalit-

sista ulottuvuuksista. Arvioimme alituisesti tavoitteitamme ja toimintatapojamme, ja osaltaan arviointimme on moraalista. Moraalin voidaan sanovan olevan moraalisten arvojen ja normien kokonaisuus, jonka yhteisön jäsenet tunnustavat ja pitävät toimintaansa sitovina. Moraali liittyy sellaisiin toiminnan periaatteisiin, joita pyrimme noudattamaan tahtoessamme toimia hyvin ja oikein. Moraalikasvatus painottaa oikeata toimintaa, ulkoisten tapojen merkitystä. Kouluopetuksessa ja –kasvatuksessa moraalii, etiikka, moraalikasvatus ja etiikan opetus ovat monikerroksisena. Opettaja toteuttaa moraalikasvatusta, johon liittyy indoktrinaation ja manipulaation riskejä. (Kotkavirta & Nyysönen 1997, 7- 21.)

3.1 Moraalikasvatukseen liittyvät kehittämistehtävät

Valitsin opinnäytetyöhöni moraalikasvatukseen liittyvät kehittämistehtävät, koska moraalii opitaan koulussa koko ajan. Kouluopetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden moraalista harkintaa ja analyysii. Oppilaat pohtivat uskonnon oppitunneilla erilaisia tapauksia, jotka tukevat tavoitteen toteutumista. Toiseksi moraalii-aihepiirin suunnaksi kutsutaan kasvatusta, sillä koulun arkielämä rakentuu erilaisista säännöistä ja niiden noudattamatta jättämisestä aiheutuvista rangaistuksista. Oppilaiden eettinen käsityskyky pohjautuu siihen, miten koulussa hoidetaan moraalinen kasvatus. Valitsin moraalikasvatukseen liittyvät kehittämistehtävät, sillä yhteiskunnassamme on tapahtunut moraalii muutos. (Uusikylä 2002, 9; Luodelampi 2007, 118; Helkama 2009, 95.)

Moraalii muutoksiin kuuluu se, että tapasäännöt ja moraalii säännöt ovat eriytyneet toisistaan. Tapasäännöt eivät päde jokaisessa kulttuurissa ja ovat muutettavissa toisin kuin moraalii säännöt. Länsimaiset lapset erottavat tapasäännöt ja moraalii säännöt toisistaan. Suomessa on tapahtunut lyhyellä aikavälillä yhteiskunnallisia ja kulttuurisia muutoksia, joita ovat opettajien ja vanhempien auktoriteetin

väheneminen, työetiikan ja sukupuolietiikan löystyminen ja kulutustottumusten muutokset. Perinteisten arvojen tilalle on tullut kulttuurissamme uudenlaisia arvoja. Kasvamisen ja kasvattamisen vaikeimpiin tehtäviin kuuluvat moraalisesti hyvän ja oikean toiminnan sisällön ja perusteiden oppiminen ja niissä pitäytymisen valintatilanteissa. Yhteiskunnassamme on käyty julkista keskustelua moraalien ”katoamisesta” yleensä sekä erityisesti lasten kasvatuksesta. (Helkama 2009, 95-97; Helve 2002, 18 ; Koski 2001, 10.)

Moraalikasvatukseen liittyvät kehittämistehtäväni suuntautuivat Ylivieskan Päivärinnan alakoulun 5. b luokalla pitämieni oppituntien onnistumisen arviointiin. Ensimmäiseksi kehittämistehtäväkseni valitsin omien vahvuuksieni ja heikkouksieni arvioinnin moraalikasvattajana, koska videoidessani oppitunnit sain paljon havaintomateriaalia omasta toiminnastani opettajana. Asetin oppitunneille itselleni tavoitteita, joiden mukaan minun oli tarkoitus toimia oppitunteja pitäessäni. Niiden pitämisen jälkeen arvioin onnistumistani asettamissani tavoitteissa. Seuraavaksi esittelen itselleni asettamia tavoitteita oppitunneilleni.

Oppitunteja pitäessäni tarkoitukseni oli ymmärtää varttuvaa ihmistä, hänen tahtoaan ja samalla kehittää itseäni. Pyrkimykseni oli nojata omaan havaintooni ja ymmärrykseeni oppitunneilla. Oman ajatteluni hallitseminen oli tärkeää oppituntejani suunnitellessani. Pyrin olemaan avoin, empaattinen, omaperäinen, vastuuntuntoinen ja ennakkoluuloton opettaja. Pitämilläni oppitunneilla pyrin olemaan aktiivisesti vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa, sillä vuorovaikutus kuuluu opetuksen olennaiseen ominaisuuteen. Ajan haasteisiin voi vastata oppilaan ja opettajan molemminpuoliseen vuorovaikutukseen perustuva vuorovaikutus, joka on informoivaa, pohtivaa ja keskustelevaa. Uskonnonopetuksen keskustelutilanteissa on tärkeää, että oppilas saa olla oma itsensä, elävä, kokeva ja oppiva oppilas.

(Wilenius 2002, 58- 62; Uusikylä & Atjonen 2005, 18- 38 ; Tamminen & Vesa 1982, 16.)

Toisessa kehittämistehtävässäni arvioin oppituntien aikana ja niiden pitämisen jälkeen sitä, tarjosinko oikeanlaisia kasvuvirikkeitä oppilaille. Kasvuvirikkeet liittyvät kasvutapahtumaan, ilman aineellisen ja henkisen ravinnon saantia ympäristöstä, kasvu ei ole mahdollista. Tarkoitukseni oli oppitunneilla tukea kasvatavissani olevia kasvun aiheita, jotka eivät toteudu ilman niille suotuisaa ympäristöä. Pidin tärkeänä arviointia siitä, kuinka paljon suunnittelemini oppituntien sisällöt innostivat oppilaita. Tarkoitukseni oli tukea oppilaiden itsekasvatusta antamalla heille välineitä omien voimien harjoittamiseen. Opetusmenetelmien innostavuuden arvioinnissa arvioin sitä, kiinnostivatko oppilaita keskustelumenetelmät vai ryhmätyömenetelmät. (Wilenius 2002, 67- 68; Luodeslampi & Nevalainen 2005, 197- 200.)

Valitsemani opinnäytetyöni kehittämistehtävät olivat seuraavat:

1. **Mitkä olivat vahvuuksiani ja heikkouksiani moraalikasvattajana Päivärinnan alakoulun 5.b luokan uskonnonoppitunneilla?**
2. **Mitkä valitsemani opetusmenetelmät innostivat oppilaita mukaan oppituntien toimintaan?**

3.2 Moraalisen kehityksen vaikutus opetusmenetelmiin

7- 12- vuotiaan lapsen tunne- elämä on muuttunut, sillä siihen kuuluu uusia moraalisia tunteita ja tahdon järjestäytyminen. Hänen tunne- elämänsä on nyt viritäytyneempi. Viidesluokkalaisissa on jo herännyt erityisiä moraalisia tunteita ja velvoituksia asettava omatunto. Sen mukaan hän sisäistää affektiivisen kuvan isästään tai vanhemmistaan, ja sisäistetystä kuvasta tulee hänelle omatunto. Oma-

tunto asettaa hänelle velvoitteita, pakottavia malleja, joka saa hänet tuntemaan syyllisyyttä ja ryhtymään itse rankaisuun. Valitsin syntiinlankeemuskertomuksen toiseksi oppituntini aiheeksi, koska viidesluokkalaiset voivat kokea syyllisyyttä teoistaan. Koska heillä on kyky eläytyä toisen ihmisen asemaan, annoin heille eläytymistehtävän. Kyseessä oli itse luomani tapauskertomus, joka oli lyhyt, kuvaus, dokumentti ihmisen elämästä. Kirjoitin tarinan kuvitellusta henkilöstä, joka kohtaa vaikean tilanteen, jossa hänen on ratkaistava, mikä on oikein ja väärin. Tarina oli sellainen, joka voisi oikeasti tapahtua. (Piaget 1988, 80; Piaget & Inhelder 1977, 118- 119; Vuorinen 1993, 137.)

Ennen murrosikää, kasvatettavilla on myötäelämisen, samaistumisen kyky sillä, he pystyvät samaistumaan helposti niin havaitun kuin kuvitellun ympäristön olentoihin. Halusin antaa oppilaille tapauskertomustehtävän pohdittavaksi, sillä myötäeläminen harjoittaa ja vahvistaa lapsen tunneälyä sekä kykyä ymmärtää toisten ihmisten tunteita. Tapauskertomusten käsittelyssä keskeisessä asemassa on analysointi, tutkiminen, vertailu ja kannanotot. Opetuksessa käytetyissä tapauskertomuksissa keskeisellä sijalla ovat kuvaukset kipeistä kokemuksista, sillä haastava elämäntilanne saa ihmisen purkautumaan. Tapauskertomuksen lisäksi annoin oppilaille kirjallisen, yksilötehtävän, jossa heidän tuli tehdä kertomus syntiinlankeemuskertomuksen teemoista. (Wilenius 2002, 30; Vuorinen 1993, 137- 140.)

Kaikessa oppimisessa on yhteisiä prosesseja, jotka ovat ympäristöön sopeutuminen sekä kokemusten jäsentäminen toiminnan, muistin, havaitsemisen tai muiden henkisten toimintojen avulla. Sensomotorisen älykkyyden kausi kestää lapsen syntymästä kielen muodostumiseen saakka, kahdeksaentoista ensimmäiseen elin-kuukauteen asti, jolloin henkinen kehitys on nopeaa ja tärkeää, sillä lapsi muodostaa silloin kognitiiviset osarakenteensa. Konkreettisten operaatioiden kausi kestää yhdentoista tai kahdentoista vuoden ikään saakka. Muodollisten operaatioiden

kausi alkaa kahdentoista vuoden iässä ja on kokonaan kehittynyt noin kolme vuotta alkamisensa jälkeen. Kaudet esiintyvät lapsen kehityksessä järjestyksessä, sillä uutta rakennetta ei voi oppia ilman vanhan rakenteen omaksumista. Vaiheiden alkamisajankohdat voivat vaihdella, sillä ympäristö luo kehitykselle suotuisia, viivästäviä ja estäviä vaikutuksia. (Beard 1971, 18- 33; Piaget & Inhelder 1977, 13.)

Konkreettisten operaatioiden kautena lapsi pystyy muodostamaan ajatuksissaan luokkia ja sarjoja, kun hän alkaa sisäistää fyysisiä toimintoja henkiseksi toiminoiksi eli ”operaatioiksi”. Seitsemännen ikävuoden jälkeen lapselle ominainen ”itsekeskeinen” puhetyyli katoaa lähes kokonaan, ja minäkeskeisyys vähenee. Hänen spontaanisti lausutut ilmaukset kertovat ajatuksen ja loogisen esityksen yhteisestä tarpeesta. Lapsen älykkyydestä puhuttaessa kyse on logiikan ensi rakenteista, joka sisältää yksilöiden välisten ja yksilön sisäisen näkemyksien koordinaation. Yksinkertaisimpiin rationaalisiin syy-seuraussuhteisiin kuuluu lapsen tapaselittää ajatuksiaan samaistamisella. Hänen järkensä ohjaa oman todellisuuden rakentamista. Hänen omista ajatuksista esitetyt perustelut kehittyvät toiminnan puitteiden lisäksi ajatuksensa tasolla, mutta hän ei välttämättä aina huomaa yleisiä lakeja, sananlaskut voivat olla vaikeita ymmärtää sekä mielekkäiden määritelmien tekeminen. (Beard 1971, 96- 107; Piaget 1988, 62- 66.)

Valitsin Kain ja Abel kertomukseen pohjautuvalle oppitunnilleni näyttelemistä, sillä viidesluokkalaiset pitävät yhteistoiminnasta muiden ihmisten kanssa. Lapsen yksityinen toiminta muuttuu hänen sosiaalisen kehityksensä myötä. Seitsemän vuotiaan esiintyessä voi erottaa harkintaa ennen toimimista. Lapsi alkaa pohtia sisäisesti, joka on kanssakäymistä ja keskustelua hänen itsensä kanssa. Keskustelun sisäistetyksi muodoksi sanotaan harkitsevaa ajattelutyötä, jonka mukaan yhdessä muiden ihmisten kanssa opittuja käyttäytymismuotoja hyödynnetään soveltamalla itseensä. Lapsen sosiaalinen ja yksilöllinen käyttäytyminen on inhimillistä.

Lapsen tunne-elämän puolella herää sosiaalisten ja henkilökohtaisten koordinaatioiden seurauksena yhteistoimintamoraali sekä henkilökohtainen autonomia. Vanhemmat ja opettajat voivat antaa enemmän mahdollisuuksia, ja he voivat herättää kiinnostusta yhteistoimintaan ja auttaa lasta korjaamaan väärinkäsityksiä keskustelun avulla. Lasten teatterileikit ovat tämän kauden keskiössä, ja kuvitteelliset leikkitoiverit katoavat. (Piaget 1988, 64- 66; Beard 1971, 96- 107.)

Yli seitsemän vuotiaan lapsen henkinen kehitys muuttuu, sillä hänessä on uusia organisaatiomuotoja psyykkisessä elämässä, älykkyyden ja tunne-elämän kehityksessä, ihmisten välisissä suhteissa sekä yksilöllisessä toiminnassa. Lapsissa velvollisuudentunto syntyy ulkopuolisilta henkilöiltä saamilta käskyiltä, jotka ovat aina voimassa, esimerkiksi valehtelemisen kieltämisen käsky. Käskyjen vastaanottajalla puolestaan tulee olla erityisiä tunteita käskyjen antajaa kohtaan, koska muuten hän ei ota käskyä vastaan. Lapsissa oleva kunnioituksen tunne, joka koostuu kiintymyksestä sekä pelosta, saavat yhdessä lapsen velvollisuudentunnon heräämään. Valitsin parikeskustelun syntiinlankeemuskertomusoppitunnille, koska tämänikäisen lapsen kanssa keskusteleminen on mahdollista, sillä hän ymmärtää keskustelu-kumppaninsa näkökulmat, samaan aikaan puolustaa omia näkökohtiaan ja esittää perusteluita omille ajatuksilleen. Hänen omat mielipiteensä eivät mene sekaisin toisten ihmisten mielipiteiden kanssa. (Piaget 1988, 62; Piaget & Inhelder 1977, 119.)

Kain ja Abel kertomukseen pohjautuvalla oppitunnilla valitsin oppitunnin motivoititehtäväksi oppilaiden epäoikeudenmukaista kohtelua edustavan palikkatehtävän, koska yli 7-vuotiaat lapset pitävät tärkeänä yhdenmukaisia sääntöjä pelin aikana. Huolehtiessaan sääntöjen noudattamista he tarkkailevat toinen toisiaan yhdenvertaisuuden ja lain noudattamisen tähden. Lapset antavat voittamiselle yhteisen merkityksen. Heille voiton saavuttaminen tarkoittaa, että pelaajat ovat noudattaneet yhteisiä sääntöjä ja peli on päättynyt. Yhdennentoista ikävuoden jälkeen

säännöt ovat vielä pyhiä, jos ne ovat aikuisen laatimia, mutta tämänikäiset lapset eivät usko vallitsevien sääntöjen olevan parhaimpia, jonka vuoksi niitä pitäisi kunnioittaa. He arvostavat kokeiluja, jotka leikkiverit hyväksyvät. (Piaget 1988, 64- 66; Beard 1971, 108- 109.)

Lapsen toimiessa yhdessä muiden yksilöiden kanssa heidän näkökantansa aiheisiin ovat vastavuoroisia, jonka avulla lapsi saavuttaa autonomian ja yhteenkuuluvuuden tunteen muiden ihmisten kanssa. 7-12-vuotiaan lapsen tunne-elämä koostuu uusista moraalisisista tunteista ja tahdon järjestäytymisestä. Suunnittelin Kain ja Abel kertomukseen pohjautuvan oppitunnin etiikan kultaisen säännön ajatuksen lähimmäisen rakkauden pohjalle, koska yli 7- vuotiaan lapsen toimiessa yhdessä muiden ihmisten kanssa, hänen sosiaaliseen elämään tulee molemminpuolinen kunnioitus toista ihmistä kohtaan. Tämä molemminpuolinen kunnioitus syntyy, kun ihmiset arvostavat toisiaan yhtäläisesti, eikä arvostelu kohdistu pelkästään yhden ihmisen tekemiin yksittäisiin tekoihin. Toveruuden tunne muuttaa heidän suhtautumistaan auktoriteettiin, sillä heistä on yhtä paha asia valehdella kaverille kuin aikuiselle. (Piaget 1988, 80; Beard 1971, 108- 109.)

3.3 Moraalikasvatuksen opetusmuotoja

11- 12-vuotiaat varhaisnuoret alkavat ottaa kriittistä etäisyyttä kasvattajastaan ja pitää kavereitaan esikuviansa lähteinä. Sen vuoksi suunnittelin oppilaille pari- ja ryhmätehtäviä, joissa antamani tehtävänantojen jälkeen he itse pääsivät työskentelemään koulukavereidensa kanssa yhdessä. Autoin heitä tehtävien teossa tarvittaessa. Oppituntini perustuivat opettajakeskeisiin sekä oppilaskeskeisiin opetusmuotoihin. Opettajakeskeisiä opetusmuotoja ovat opettajan esitys ja kysely sekä yhteinen harjoitus. Oppilaskeskeisiä opetusmuotoja olivat yksilöllinen työskente-

ly, oppilaiden esitys ja ryhmätyö. (Tamminen & Vesa 1982, 164; Wilenius 2002, 18-34.)

Valitsin jokaiselle oppitunnilleni Raamatun lukemista ääneen, sillä kasvatettavat käyttävät nykypäivänä paljon kuvallista mediaa, joka heikentää lukemisen sisäistä edellettystä ja omaa mielikuvanmuodostusta. Jokainen pitämäni oppitunti perustui Vanhan testamentin kertomukseen, sillä alakoulun uskonnonopetuksessa kerrontaa voidaan monipuolistaa lukemalla oppilaiden kanssa ääneen Raamatun tekstiä. Ääneen lukemisen kerrotaan korostavan dokumentin arvoa. Lukemisen jälkeen kyselin heiltä, kunkin Raamatun kertomuksen keskeiset aiheet, sillä luetun ymmärtäminen on tärkeää. (Wilenius 2002, 42; Tirri & Kesola 1998, 39.)

Varhaisnuoruuteen sanotaan liittyvän esteettisen eli taiteellisen tajun herääminen, totuuden näkeminen taiteen kautta. Nuoren yksilöllisyyden mukaan taiteellinen harrastus voi suuntautua erilaisille taiteenaloille. Ensimmäiselle luomiskertomusta käsittelevälle oppitunnilleni valitsin oppilaan esteettisen tajun herättämiseksi musiikillista ilmaisua. Musiikin ja uskonnonopetuksen kerrotaan liittyvän yhteen suomalaisen uskonnonopetuksen historiassa. Valitsin luomiskertomusoppitunnille luontoaiheisen mielikuvaharjoituksen ja rentoutumisen, sillä musiikki on pedagogisten tapahtumien tukielementti tukiessaan rentoutumista. Se sisältää elämäntähtämyksellisen otteen, jonka vuoksi se on otettava huomioon oppimismetodinä ja lähteenä. (Wilenius 2002, 41- 42; Luodeslampi & Nevalainen 2005, 229- 300.)

Motivoin oppilaita tunnin aiheeseen musiikillisella ilmaisulla, sillä musiikki on aina kuulunut osana uskontoamme. Sen avulla elävöitetään uskonnonopetuksen sisältöjä ja hengelliset laulut, virret sekä kirkkomusiikki kuuluvat kulttuuriimme. Koulun uskonnonopetukseen liitettynä musiikki tukee oppilaan kulttuurisen maailmankuvan rakentumista ja voi edesauttaa yhteisölliselle kokemukselle an-

toisampia sisältöjä. Uskonnonopetuksen yhteydessä tapahtuva musiikkikasvatus kehittää oppilaiden luovuutta, ihmissuhteita ja maailmankatsomuksellista pohdintaa. Musiikki tuo kuuntelijoilleen mieleen sanoja, värejä, tunteita, kuvia ja kokemuksia. Musiikki on kaikille ihmisille yhteinen ilmaisun kieli, ja se kiinteyttää yhteisöä. (Vuorinen 1993, 149- 167.)

Luomiskertomukseen pohjautuvalla oppitunnillani valitsin opettajan johdolla tapahtuneen suurryhmäopetuksen. Uskonnon oppiaine sisältää aiheita, jotka houkuttelevat keskustelemaan ja pohtimaan, jonka vuoksi hyödynsin ensimmäisellä oppitunnilla keskusteluopetusmenetelmää esittäessäni oppilaille väittämiä. Esitin oppilaille erilaisia kysymyksiä. Johdin keskustelua, sillä yleiskeskustelussa vuorovaikutus tapahtuu opettajan johdattamana. Tarkoitukseni oli esittää kysymyksiä, jotka veivät eteenpäin aiheeseen. Yritin luoda keskustelun avaukseksi erilaisia kysymyksiä, jotta oppilaat halusivat vastata niihin. (Vuorinen 1993, 76- 111; Kallioniemi 2005, 197.)

Syntiinlankeemuskertomukseen pohjautuvalla oppitunnilla testasin oppitunnin motivointitehtävässä oppilaskeskeistä, yksilöllistä työskentelyä, jossa jokainen oppilas pohti itsekseen ja vastasi kirjallisesti antamaani tehtäviin. Yksilöllisen työskentelyn tarkoituksena on aktivoida koko opetusryhmä, jossa jokainen etenee oman tahtinsa mukaisesti. Hyödynsin oppitunnilla myös yhteistyöhön perustuvaa opetusmenetelmää, parikeskustelua. Koska keskustelun aiheena oli vaikea teema ystävän luottamuksen pettäminen, parikeskustelun ideana oli valmistaa heitä aiheen käsittelyyn. Käytin keskustelun tukena esimerkkinä kaverin luottamuksen pettänyttä ystävää, sillä ihmisten elämässä esiintyvät kysymykset ja ongelmat virittävät keskustelua. Tarkoitukseni oli, että kasvatettavani oppisivat pohtimaan erilaisia ratkaisuja ongelmallisiin tilanteisiin. (Vuorinen 1993, 107; Kallioniemi & Niemi 1991, 51.)

4 OPPITUNTINI RAAMATUN ALKU- JA PERUSKERTOMUKSISTA

Oppilaiden uskonnonopetuksen motivaatio ja oppiminen liittyvät oppilaiden persoonallisuuden ja uskonnolliseen kehitykseensä. Konkreetti uskonnollinen ajattelu sijoittuu 7- 14 ikävuosien paikkeille, joka rajoittuu konkreetteihin tilanteisiin, lapsen näköpiiriin, tuntemiseen ja havaitsemiseen. Hän pystyy käsittelemään ongelmia verbaalisella tasolla, mutta hän arvioi niitä itsekeskeisesti, omista kokemuksistaan käsin. Uskonnollinen ajattelu kehittyy muun ajattelun jäljessä. Uskonnonopettajan tulee huomioida, että lapsi ymmärtää asioita tunneperäisesti. Yli 10-vuotta vanhat lapset ovat muodostaneet ”kahden maailman mentaliteetin”. Uskonnonopetuksen tehtävä on poistaa näiden maailmojen välinen muuri osoittamalla ne yhteensopiviksi. Tämä tarkoittaa sitä, että toisessa, uskonnon maailmassa on kaikki mahdollista. Toisessa tieteellisen ajattelun maailmassa Jumalalla ei ole sijaa, myyttinen ja yliluonnollinen tuntuvat epätodennäköiseltä. (Tamminen & Vesa 1982, 68- 69.)

4.1 Oppituntien didaktiset ja pedagogiset perusteet

Uskonnonopetuksen didaktisiin periaatteisiin kuuluvat erilaisten keskustelujen järjestäminen, sillä keskustelun tulee olla uskontotuntien vallitseva metodi. Oppituntini perustuivat elämyksellisyyteen, sen luoviin lähestymistapoihin, havainnollisuuteen ja toiminnallisuuteen, sillä ne ovat uskonnonopetuksen pedagogisia menetelmiä. Raamatunkertomusten paikkaa uskonnonopetuksessa voidaan tarkastella kolmesta eri näkökulmasta, jotka ovat teologinen, pedagoginen ja uskonnonpsykologinen näkökulma. Teologinen peruste ja näkökulma Raamatun käyttöön alakoulun uskonnonopetuksessa on se, että Raamattu on kristillisen uskon ja elämän lähtökohtana. Länsimainen kulttuuri rakentuu juutalais-kristillisen perinteen

pohjalle. (Niemi 1991, 51; Kallioniemi 2007, 19; Luodeslampi & Nevalainen 2007, 102- 104.)

Oppituntini perustuivat uskonnon didaktiikan mukaan opetuksen suunnitteluun, toteutukseen ja oppituntien arviointiin, sillä oppitunneille valitsemani tavoitteet ohjasivat opetukseni suunnittelua ja toteutusta. Asettamani tavoitteet olivat tiedollisia, asenteellisia ja taidollisia tavoitteita (LIITE 2/1 ja 2/2.) Ymmärrän opetuksen tavoitteiden ja tuloksien olevan monimuotoisia, jotka vaikuttavat oppilaiden tietoihin, taitoihin, asenteisiin ja koko persoonallisuuteen. Ne ohjaavat opetuksen ja sen tulosten arvioinnin perustan. Opetuksen toteuttamiseen kuuluu opetus vuorovaikutustapahtumana ja opetuksen työtapojen valinta. Oppitunteja luodessani huomioin uskonnon didaktiikan periaatteiden mukaan oppilaiden kehitysvaiheen ja elämäntilanteen, heidän uskonnollisen ja eettisen kehityksensä. Hyödynsin oppituntien suunnittelussa ongelmakeskeistä opetusta, jossa pohditaan oppilaiden ongelmien suhdetta Raamattuun. Luomaani tapauskertomusta pohdittaessa oppilaat saivat siirtyä elävän elämän ongelmien pohdinnasta Raamatun tekstien ajatuksiin. (Tamminen & Vesa 1982, 19- 23; Vestergaad 1991, 15; Uusikylä & Atjonen 2005, 72- 73.)

Luomiini tiedollisiin tavoitteisiin kuului luomiskertomukseen pohjautuvalla oppitunnilla se, että kerroin oppilaille Raamatun näkökulman maailman luomisesta, he saivat lisää tietoa luonnosta ja sen hyödyntämisestä omassa elämässään. Kolmas tiedollinen tavoite oli, miten he voivat itse vaikuttaa ympärillä olevan luonnon kohteluun. Syntiinlankeemuskertomuspohjaisen oppitunnin tiedollisiin tavoitteisiin kuuluivat, että oppilas saa tietää Raamatun Vanhan testamentin syntiinlankeemuskertomuksen näkökulmat: houkutuksen, tottelemattomuuden, lankeamisen, häpeämisen, pelon, toisen ihmisen syyttämisen ja rangaistuksen saamisen tottelemattomuudesta, ja niiden liittymisen heidän omaan elämään. Kain ja Abel-

kertomukseen pohjautuvan oppitunnin tiedollisiin tavoitteisiin kuuluivat, että oppilaat saavat tietää Raamatun etiikan kultaisen säännön periaatteesta, ja he tutustuvat Raamatun kertomuksen aiheeseen, veljeskateuteen ja prosessoivat aihetta oppitunnilla.

Luomiskertomukseen perustuvalla oppitunnillani asenteellisiin tavoitteisiin kuuluivat, että oppilaat pohtivat omaa käyttäytymistään luontoa kohtaan, ja heidän vastuuntuntonsa luontoa kohtaan lisääntyy. Syntiinlankeemuskertomukseen pohjautuvalla oppitunnilla asenteellisiin tavoitteisiin kuului, että oppilas saa tietää voivansa vaikuttaa omaan käytökseen. Tavoitteena oli, että hän ymmärsi oman tottelemattomuutensa vaikuttavan muihin ihmisiin, joka nostaa itselle häpeän ja pelon tunteita pinnalle. Oppitunnin prosessointivaiheessa oppilaat etsivät luokkaan piilotettuja syötäviä. He oppivat käytännössä ”houkutusia etsimällä”, miltä tuntuu välttää houkutusia. Kain ja Abel- kertomuksen asenteellisia tavoitteita olivat, että oppilaat saavat motivointitehtävän avulla näkökulmia ihmisen oikeudenmukaisen ja epäoikeudenmukaisen toiminnan lähtökohdista. He saavat välineitä pohtia omaa käyttäytymistään muita ihmisiä kohtaan.

Luomiskertomukseen pohjautuvalla oppitunnilla taidollisiin tavoitteisiin asetin oppilaiden harjoittelevan käytännössä omasta ympäristöstään huolehtimista keräämällä omasta luokasta lattialta roskia. Syntiinlankeemuskertomuksen taidollisiin tavoitteisiin kuului, että oppilaat täydensivät syntiinlankeemuskertomukseen liittyvän täydennettävän kertomuksen. Oppilaat harjoittelivat pukemaan ajatuksiinsa kirjalliseen muotoon. Kain ja Abel- kertomuksen taidollisia tavoitteita oli saada oppilaat pohtimaan, miten he kouluarjessa voivat kohdella teoin luokkakavereitaan hyvin.

4.2 Luomiskertomusaiheisen oppitunnin kuvaus

Pidin torstaina 19.4.2012 Ylivieskan Päivärinnan alakoulun 5. b luokalle neljäkymmentäviisi minuuttia kestäneen uskonnonoppitunnin aiheesta Raamatun luomiskertomuksesta nouseva luonnonsuojelu. Pidin oppitunnin aikavälillä 11.45- 12.30. Paikalla oli kaikki ryhmän 19 oppilasta, 12 tyttöä ja 7 poikaa. Luokanopettaja oli henkilökohtaisten syiden vuoksi poissa töistä, jonka vuoksi paikalla oli sijainen. Ennen oppitunnin alkua pyysin oppilaita asettelemaan tuolit puoli-kaareen. Minä asetin cd- soittimeeni cd-levyn nimeltä ”Mielenrauhaa, Musiikkia ja luonnon ääniä rentoutumiseen” sekä laitoin videokameran kuvausvalmiuteen.

Oppitunti alkoi itseni esittelyllä. Kerroin etu- ja sukunimeni, missä opiskelen, ja mikä minusta tulee isona. Kerroin heille, miksi minulla oli videokamera mukana. Sanoin, että haluan havainnoida oppitunnin jälkeen omaa toimintaani opettajana, siinä missä olen onnistunut, ja siinä missä tarvitsen vielä kehittymistä. Kerroin havainnoivani videota katsomalla oppilaiden toimintaa oppitunnin aikana. Tämän jälkeen pyysin heitä kertomaan oman nimensä. Nimikierroksen jälkeen aloitin oppitunnin oppilaiden motivoinnilla (LIITE 3/1). Pyysin heitä valitsemaan joko tuolilta tai lattialta hyvän paikan ja ottamaan rennon asennon. Laitoin cd-soittimestani soimaan rentoutumismusiikin. Pyysin heitä sulkemaan silmät, jotta he pääsivät eläytymään luonnon äänien kuunteluun. Hetken kuluttua luin oppilaille kirjoittamani luontoon liittyvän mielikuvaharjoituksen välillä taukoja pitäen (LIITE 7/1).

Kun olin lukenut kirjoittamani mielikuvaharjoituksen, jätin musiikin soimaan ja aloin heittelemään roskia luokan lattialle. Heitettyäni roskat lattialle musiikki soi vielä jonkun aikaa, jonka jälkeen kävin sulkemassa cd- soittimen. Pyysin oppilaita avaamaan silmät ja palautumaan takaisin luokkatilaan. Eräs oppilaista kertoi ros-

kaukseni tuntuneen inhottavalta, ja toinen oppilas kertoi ihmetelleensä roskaustani. Kysyin oppilailta, tuntuiko heistä jonkun tärveltävän heidän kotiluokkaansa. Vastaukseksi sain, että heistä ei tuntunut siltä. Kysymysteni jälkeen pidin oppilaille alustuksen aiheesta ”Mitä luonto on, ja mitä siihen kuuluu?”.

Kyselin heiltä, minkälaisiin luontomaisemiin he kuvittelivat itsensä mielikuvaharjoituksen aikana (LIITE 3/2). Kysyin oppilailta, miksi heitin papereita lattialle. Oppilaiden mukaan mielikuvaharjoitus tuntui heistä hyvältä. Oppilaiden mieliin nousi paljon ajatuksia siitä, mitä he olivat tehneet luonnossa yksin tai ystävänsä kanssa. He olivat esimerkiksi kävelleet, hiihtäneet uineet, kalastaneet, marjastaneet ja sienestäneet metsässä. Kavereidensa kanssa he olivat käyneet luonnossa eväretkellä tai ollut koiran kanssa lenkillä. He olivat nähneet luonnossa puita ja vesiputouksen. Kysyin oppilailta, mitä he oppivat tästä harjoituksesta. Kysyin ”Oppiko joku arvostamaan luonnon moninaisuutta, mitä kaikkea luonnossa voi olla?”.

Seuraavaksi näytin oppilaille kuvan luomiskertomuksesta Pertti Rajalan ja Salli Parikan kirjoittamasta kirjasta ”Raamattu kertoo”, ja pyysin heitä arvuuttelemaan, mistä Raamatun kertomuksesta kuva on (LIITE 7/2). Kuvan arvuuttelun jälkeen otin esille oman Raamattuni ja näytin heille, missä kohtaa Raamattua luomiskertomus sijaitsee. Kerroin heille, että luomiskertomus sijaitsee Vanhan testamentin alkulehdillä, ja sanoin siihen liittyvät luvut ja jakeet.

Tämän jälkeen jaoin heille itse tekemäni luomiskertomuslyhennelmän, jonka he lukivat vuorotellen ääneen kukin oppilas kaksi lausetta kerrallaan (LIITE 6/1). Lukemisen jälkeen kyselin oppilailta, mitä aiheita luomiskertomus käsittelee. Kerroin heille Raamatun luomiskertomuksen käsittelevän luonnonsuojelua, ihmisten lisääntymistä sekä lepopäivän pyhittämistä. Luomiskertomusten aiheiden käsitte-

lyn jälkeen siirryimme oppitunnin prosessointiosioon. Esitin oppilaille kolme eri luonnonsuojeluaiheeseen liittyvää väittämää (LIITE 3/2). Jos oppilaat olivat väittämien kanssa samaa mieltä, heidän tuli nousta seisomaan tuoilta, jos he olivat väittämän kanssa eri mieltä, he istuivat tuolissaan.

Ensimmäinen väittämä koski sitä, saako oppilaat noukkia maasta heille vieraan kukan, valkovuokon. Esitin oppilaille lisäkysymyksen, miksi he eivät poimisi kukkaa maasta. He sanoivat olevansa ottamatta kukkaa, jos sitä ei saa ottaa ja, jos se on jonkun pihalla. Eräs oppilas sanoi, että ei ota kukkaa, sillä jos kaikki ihmiset ottaisivat kukan, ne katoaisivat maan päältä. Kysyin heiltä, kuka jättäisi kukan ottamatta maasta pelätessään opettajan suuttuvan oppilaalle. He eivät vastanneet kysymykseeni. Kysyin oppilailta heidän ikätasoansa nuoremmille suunnatun kysymyksen: ”Entä jos ottaa vahingossa kukan maasta?”. Oppilaiden kesken syntyi aiheesta keskustelua, mutta he eivät pitäneet sitä vahingollisena. Kysyin, menevätkö he kysymään opettajalta, saako kukan noukkia maasta. Sain vastaukseksi myöntävän vastauksen.

Toisena väittämänä kysyin oppilailta: ”Jos et näe lähellä roskapönttöä etsitkö sen kauempaa?”. Eräs oppilas kertoi laittavansa roskat aluksi omaan taskuunsa ja heittävänsä ne kotona roskapönttöön. Kerroin oppilaille, että on olemassa kaksi vaihtoehtoa etsiä roskille roskapönttö tai heittää ne maahan. Osa oppilaista kertoi etsivänsä roskapöntön, mutta osa oppilaista kertoi laiskuuden tai välinpitämättömyyden olevan esteenä roskapöntön etsimiselle. Väittämä herätti oppilaiden kesken keskustelua, sillä eräs oppilas olisi pitänyt roskia kädessä, joka muiden oppilaiden mielestä ei ollut sallittua tehtävässä ollessa vain kaksi vastausvaihtoehtoa. Oppilaat viittasivat kysyessäni kuka on etsinyt omassa elämässään roskapöntön kauempaa karkkipapereilleen. Kysyin heiltä, onko joku ollut heittämättä roskaa maahan sen vuoksi, että aikuinen tai esimerkiksi koulussa opettaja on ollut lähellä.

Oppilaita nousi seisomaan vastatessaan kysymykseeni. Oppilaiden vastatessa, miksi he eivät pelkää saavansa opettajalta rangaistusta roskauksesta, minun olisi kannattanut kysyä syytä heiltä pelkäämättömyyteen. Kysyin heiltä perustetta sille, miksi he haluavat heittää roskan roskapönttöön. Sain vastaukseksi oppilaalta, että hän on välinpitämätön koska ei tiedä, miksi hän heittää roskan roskiin.

Kolmas luomani väittämä käsitteli tilannetta, jossa äiti pyytää viemään lastaan oman huoneensa roskat roskapönttöön. Lapsi valittaa väsymystä, ja äiti sanoo viikkorahan jäävän saamatta, jos hän ei vie roskia. Kaikki oppilaat vastasivat väittämään vievänsä roskat pois huoneestaan. Oppilaat kertoivat oman hyödyn rahan saamisen olevan roskien viemisen takana. Osa oppilaista vastasi auttaneensa äitiä saadessaan palkkion häneltä. Väittämätehtävän lopussa halusin tietää sen haastavuuden oppilaille. Väittämien esittämisen jälkeen pyysin oppilaita kirjoittamaan pahville, miten he itse voisivat suojella luontoa. Lopuksi kyselin oppilailta oppitunnin keskeisiä aiheita (LIITE 3/3).

4.3 Syntiinlankeemuskertomusaiheisen oppitunnin kuvaus

Pidin Ylivieskan Päivärinnan alakoulun 5.b luokalle toisen neljäkymmentäviisi minuuttia kestäneen oppituntini torstaina 3.5.2012 aikavälillä 12.45 - 13.30. Oppitunnilla oli paikalla kaikki luokan 19 oppilasta. Arvioivana opettajana toimi työelämäohjaajani. Ennen oppitunnin alkua saavuin luokkaan valmistelemaan pitämäni oppituntia (LIITE 4/1). Asettelin oppilaiden pulpetit neljän hengen ryhmiin sekä yhteen kolmen hengen ryhmään. Piilotin luokkaan makeiset sillä aikaa, kun oppilaat olivat välitunnilla. Oppilaiden saapuessa luokkaan pyysin heitä asettumaan neljän hengen ryhmiin, niin että jokaiseen ryhmään tuli kaksi tyttöä ja kaksi poikaa. Kerroin oppitunnin aiheen olevan Raamatun syntiinlankeemuskertomus.

Sen jälkeen pyysin heitä muodostamaan parin vierustoverinsa kanssa. Jaoin heille motivointitehtävän tehtävämonisteen, jonka jälkeen kerroin tehtävänannon.

Puolet oppilaista sai tehtäväksi pohtia ensin itsekseen, mitä he ajattelevat saadessaan tietää kaverinsa pettäneen heidän luottamuksensa (LIITE 7/4). Heidän tuli myös pohtia, miten he toimivat saadessaan tilanteen selville. Loput oppilaista saivat tehtäväksi pohtia ja kirjoittaa, miltä heistä tuntuu, kun he ovat pettäneet parhaimman kaverinsa luottamuksen (LIITE 7/5). He miettivät, miten he toimivat saadessaan tilanteen selville. Oppilaat kirjoittivat vastauksensa paperille, jonka jälkeen heidän tuli keskustella aiheistaan ääneen parinsa kanssa.

Sain oppilailta kahdeksan erilaista kirjallista vastausta siihen, mitä oppilaat ajattelisivat saadessaan tietää ystävän pettäneen hänen luottamuksensa. Oppilaat ajattelivat kertoa aikuiselle kaverin pettäneen hänet. He ajattelivat, että kaverille ei voi kertoa salaisuuksia ja pitäisivät häntä ärsyttävänä tyyppinä. Heistä tuntui pahalta, ja he halusivat kertoa asiasta aikuiselle. Heitä harmittaisi. He ihmettelisivät, miksi ystävä kertoi hänen salaisuuteensa muille ja valehteli hänelle. He kertoisivat tapahtuneesta aikuiselle tai kysyisivät ystävältä syyn salaisuuden paljastamiseen. He kertoisivat ystävälleen, että hän ei enää kuulu luotettaviin ystäviin. He menisivät kysymään ystävältä, miksi hän kertoi salaisuuden. He kertoivat suuttuvansa. Hän kertoisi tapahtuneesta aikuiselle tai kysyisi ystävältä syyn salaisuuden paljastamiseen. Jotkut petetyt kertoivat suuttuvansa. Salaisuuden paljastaneet ystävät kertoivat heistä tuntuneen pahalta. Heistä tuntui tältä, koska he eivät pystyneet pitämään lupaustaan ja pettivät hänen luottamuksensa. Eräs oppilas kertoi haluavansa palata ajassa taaksepäin ja muuttaa tekosiaan. He halusivat mennä pyytämään ystävältä anteeksi

Motivointitehtävän jälkeen siirryimme oppitunnin prosessointivaiheeseen (LIITE 4/2). Kerroin oppilaille piilottaneeni luokkaan makeisia, pyysin heitä etsimään ja tuomaan ne luokan lattialle yhteen kasaan. Oppilaiden lähdettyä etsimään karkkeja, lisäsin, että niitä ei saa avata. Kaikki oppilaat lähtivät ripeästi etsimään karkkeja. Annoin oppilaille vinkkejä, missä karkit sijaitsivat. Kun ne olivat löytyneet, käskin heitä menemään istumaan omille paikoilleen. Kysyin, miksi olin piilottanut luokkaan karkkeja, ja miten ne liittyivät syntiinlankeemuskertomukseen. Sain vastaukseksi niiden liittyvän syntiinlankeemuskertomukseen siten, että niitä ei saa syödä. Eräs oppilas tiesi Aatamin ja Eevan liittyvän kertomukseen. Oppilaat tiesivät heidän syöneen kielletyn puun hedelmän.

Tiedustelin oppilailta, mitä väärää Eeva ja Aatami tekivät ottaessaan kielletyn puun hedelmän. Sain vastaukseksi synnin. Kysyin heiltä, tiesikö joku, miksi piilottin luokkaan karkkeja. Oppilas vastasi minulle, että ne olivat oikeasti omenia. Kerroin Eevaa ja Aatamia houkuttaneen ottaessaan puusta hedelmän. Oppilas sanoi piilottaneeni luokkaan karkkeja, jotta heitä houkuttelisi. He kertoivat, että heillä on tullut karkkihoukutusia. Sen jälkeen jaoin oppilaille syntiinlankeemuskertomuksen lyhennelmän (LIITE 6/2), jonka oppilaat lukivat vuorotellen ääneen. Lukemisen jälkeen kyselin heiltä, mitä aiheita syntiinlankeemuskertomus käsittelee. Sain vastaukseksi, että puusta ei saa ottaa omenoita. Kerroin heille syntiinlankeemuskertomuksen keskeiset aiheet houkutus, tottelemattomuus, lankeaminen, häpeä, pelko ja rangaistuksen saanti.

Oppitunnin prosessointiosion jälkeen siirryimme sovellusosioon (LIITE 7/6). Jaoin heille tehtävämonisteet syntiinlankeemuskertomuksen teemoista. Annoin heille tehtäväksi luoda kertomuksen kuvitellusta henkilöstä tai heistä itsestään. Tarkoitus oli, että heidän luomansa kertomus pohjautui nykypäivään. Tehtävänä oli kertoa, minkä niminen, ikäinen, näköinen ihminen tekee jotain tottelematonta. Hei-

dän piti kertoa, mitä tottelematonta hän tekee, ja miksi hän tuntee häpeää ja pelkoa tottelemattomuudestaan. He pohtivat, miksi hän syyttää toista ihmistä tottelemattomuudestaan, ja millaisen rangaistuksen hän saa.

Annoin heille ohjeen, että heidän ei ollut tarkoitus kirjoittaa kertomusta Eevasta ja Aatamista. Kaksi oppilasta ehti lukemaan ääneen kertomuksensa. Kysyin, miten oppilaat voivat olla koulussa tottelevaisempia (LIITE 4/3). Sain vastaukseksi, että oppilas tekee läksyt, antaa toisille työrauhan, ei häiritse kaveria puhumalla itse ja siivoaa omat jälkensä. Kysyin, mitä he oppivat tunnin aikana. Sain vastaukseksi, että kaverilta ei saa ottaa karkkia. Oppilas vastasi, että houkutus on tyhmä asia, ja sitä vastaan pitää taistella omassa elämässään. Sen jälkeen oppilaat saivat tulla hakemaan lattialta itselleen karkin.

4.4 Kain ja Abel- aiheisen oppitunnin toiminnan kuvaus

Pidin Päivärinnan alakoulun 5. b luokalle kolmannen neljäkymmentäviisi minuuttia kestäneen oppitunnin torstaina 10.5.2012, kello 12.45 - 13.30. Arvioivana opettajanani oppitunnilla toimi erityisopettaja. Ennen oppitunnin alkua saavuin luokkaan valmistelemaan sitä. Asettelin oppilaiden tuolit puolikaareen ja pinosin lattialle kahteen pinoon yhtä paljon puupalikoita. Oppilaiden istuttua omille paikoilleen, kerroin heille oppitunnin aiheen "Miten kohdella toista ihmistä hyvin?". Kysyin heiltä, tiesikö heistä kukaan, mitä etiikan kultainen sääntö tarkoittaa. Kerroin sen heille, koska en saanut kysymykseeni vastausta. Annoin heille esimerkin siitä, miten he voivat kohdella toista ihmistä hyvin. Pyysin heitä ajattelemaan, miltä tuntuisi olla itse kiusattu.

Tämän jälkeen siirryimme motivaatiotehtävään (LIITE 5/1). Jaoin oppilaat kahteen eri ryhmään ottamalla heistä luvun kahteen. Pyysin ryhmiä asettumaan palikoi-

den ympärille, jonka jälkeen annoin heille tehtäväksi rakentaa palikoista niin korkean tornin kuin he osasivat. Sanoin tuovani pian heille lisää palikoita. Kerroin voittajajoukkueen olevan se, kummalla oli isompi torni. Jakaessani toiselle ryhmälle enemmän palikoita kuin toiselle, vähemmän palikoita saanut ryhmä ihmetteli sitä ääneen. Kuulin oppilaiden suusta sanan ”epäreilua”. Hetken kuluttua sanoin vähemmän palikoita saaneelle ryhmälle, että he voivat vielä jatkaa tornin rakentamista korkeammaksi. Rakentamisen jälkeen oppilaat siirtyivät istumaan omille paikoilleen.

Palikkatehtävän purkuvaiheessa kysyin oppilailta, mitä tapahtui, kun toin tehtävän aikana heille lisää palikoita. He sanoivat toisen ryhmän saaneen niitä enemmän. Kysyin heiltä, millainen olin heitä kohtaan jakaessani heille epätasaisesti palikoita. He sanoivat olleeni epäreilu. Ryhmä, jolla oli puolet vähemmän palikoita teki korkeamman tornin. Kysyin, millä tavalla minun olisi tullut kohdella kumpaakin ryhmää. Sain vastaukseksi, että minun olisi kuulunut antaa molemmille ryhmille yhtä paljon palikoita. Kysyin heiltä, tuleeko opettajan kohdella oppilaita aina samalla tavalla, ja he vastasivat kyllä. Kysyin heiltä, tuleeko opettajan kohdella riehuva oppilasta samalla tavalla kuin kiltisti olevia muita oppilaita. Heidän mielestään vain riehuva oppilas ansaitsee silloin rangaistuksen. Kysyin heiltä, oliko tornin rakennus helppoa. Sain vastaukseksi kielteisiä vastauksia.

Sen jälkeen siirryimme oppitunnin prosessointiosioon. Tiedustelin, oliko Raamatun kertomus Kain ja Abel heille tuttu. Oppilaat eivät tunnistaneet kertomusta etukäteen. Esittelin heille, missä kohtaa se sijaitsee Raamatussa. Jaoin oppilaille tekemäni Raamatun kertomuslyhennelmän (LIITE 6/4). Sen jälkeen luimme lyhennelmän läpi niin, että kukin oppilas luki vuorotellen kaksi lausetta kerralla ääneen. Lukemisen jälkeen, kyselin heiltä kertomuksessa käsiteltäviä aiheita. Sain vastaukseksi, että kertomuksessa Kain tappaa Abelin. Halusin tietää heiltä tar-

kemmin, miksi hän tappaa veljensä. Oppilas vastasi kysymykseeni, että Kain oli veljelleen Abelille kateellinen. Tarkensin heille kertomuksen sanomaa siitä, että Jumala oli valinnut katsoa Abelin uhrin puoleen, jonka vuoksi Kain oli hänelle kateellinen. Kertomuksen aiheiden käsittelyn jälkeen siirryimme oppitunnin sovel-
lusosioon.

Jaoin oppilaat neljään eri ryhmään. Sen jälkeen ohjasin kunkin ryhmän ottamaan luokasta oman rauhallisen paikkansa. Jaoin ryhmille tehtävälaput, jonka jälkeen luin tehtävänannon heille ääneen (LIITE 7/7). Annoin heille tehtäväksi luoda lyhyen näytelmän Raamatun kertomuksen pohjalta. Heidän tehtävänään oli luoda henkilö tai henkilöitä, jotka olivat vihaisia tai kateellisia jollekin henkilölle tai henkilöille. Heidän tehtävänään oli pohtia, mikä asia näissä henkilöissä saa heidät kateellisiksi tai vihaisiksi. He pohtivat, minkä ilkeyden tai pahan teon nämä kateelliset tai vihaiset henkilöt tekevät niille henkilöille, joille he ovat kateellisia.

Oppilaiden tehtävänä oli kirjoittaa paperille, minkälaisia repliikkejä kateellinen ja vihainen henkilö tai henkilöt sanovat heille, joille he ovat kateellisia tai vihaisia. Käskin jokaista ryhmää kirjoittamaan näytelmänsä paperille. Näytelmän repliikki-
en kirjoittamisen jälkeen, pyysin heitä päättämään, lukevatko he näytelmänsä ää-
neen vai näyttelevätkö sen. Tarkoitukseni oli jokaisen ryhmäläisen osallistumi-
nen näytelmän suunnitteluun ja toteutukseen. Suunnittelun jälkeen pyysin heidät
istumaan takaisin omille paikoilleen. Kerroin, että kukin ryhmä saa vuorotellen
esittää oman näytelmänsä, jonka jälkeen puhumme yhteisesti jokaisesta näytel-
mästä.

Ensimmäinen näytelmä kertoi pojasta, joka oli muuttanut Amerikasta Suomeen. Pojan luokkakaverit kiusasivat häntä, koska he olivat kateellisia pojalle hänen merkkivaatteidensa vuoksi. Kiusauksen seurauksen kiusattu alkoi itkemää ja

juoksi paikalta pois. Kiusaajat ymmärsivät tehneensä väärin ja myönsivät myös heillä olevan merkkivaatteita. Kysyin näytelmän jälkeen oppilailta, ketkä olivat kohdanneet tällaisessa elämäntilanteessa olevan pojan. En ehtinyt saamaan oppilailta siihen vastauksia. Toinen näytelmä käsitteli syrjäkylällä asuvaa kerjäävää Rosaa. Hän varasti tyttöltä rahaa, ja hyppäsi tämän päälle. Poliisi tuli paikalle, jolloin tyttö tunnusti tekonsa olevan tyhmä.

Kolmas näytelmä käsitteli perhettä, joka koostui siskoksista Siljasta ja Sofiasta, heidän veljestään Juhosta sekä äidistä ja isästä. Äiti antoi siskoille luvan mennä ulos, ja Juho joutui jäämään kotiin siivoamaan. Suutuksissaan siskoilleen Juho löi siskojaan päähän vammauttaen heidät, ja koston halussaan siskot puhkaisivat Juhon silmän. Neljäs näytelmä kuvasi tanssikilpailua, jossa kukaan ihminen ei voittanut toistaan. Kysyin oppilailta, minkälaisia ajatuksia näytelmistä heille heräsi. Sain vastaukseksi, että ei saa kiusata, olla kateellinen tai kohdella toisia ihmisiä epäoikeudenmukaisesti.

Ohjeistin oppilaita etsimään kynän itsellensä ja tulemaan takaisin omalle paikalle istumaan (LIITE 5/3). Pyysin heitä kirjoittamaan paperin keskelle oman nimen. Sain, että kohta laitetaan oma paperi kiertämään myötäpäivään luokkatoverilta toiselle. Kerroin, että he kirjoittavat jokaiselle luokkatoverilleen, mitä haluaisi tehdä hänen kanssaan. Vaihtoehtoisesti heillä oli mahdollisuus kirjoittaa luokkatoverilleen, mitä mukavaa hänessä on.

4.5 Luomiskertomusaiheisen oppitunnin arviointi

Luomiskertomukseen pohjautuvan oppituntini arvioijan mukaan oppitunnille asettamani tavoitteet toteutuivat hyvin, ja hän toivoi asenteellisten tavoitteiden jääneen oppilaiden ajatuksiin (LIITE 8). Hänestä oppitunnin motivointitehtävä oli

mukava, samoin väittämätehtävä, jossa oppilaat nousivat välillä seisomaan. Hänen mukaansa oppilaat jaksoivat seurata koko tunnin ajan. Oppitunnin sisältö oli hänestä sisällöltään ja kestoaltaan oppilaille sopivia. Väittämäni olivat lähellä oppilaiden kokemusmaailmaa, mutta osa oli itsestäänselviä viidesluokkalaisille. Opetukseni oli hänestä tarpeeksi konkreettista ja havainnollista, sillä mielikuvaharjoituksen aikana oppilaiden mieliin nousi paljon konkreettisia esimerkkejä luonnosta nauttimisesta. Sen sijaan kuva luomiskertomuksesta oli hänestä liian haastava oppilaille.

Arvioijan mukaan osasin antaa selkeät ohjeet oppilaille, mutta osa kysymyksistä oli haastavia, kuten kysymys ”Miltä sinusta tuntui, kun heitin roskia lattialle?” Oppilaat eivät nähneet roskaamista, jonka vuoksi he olivat hämmentyneitä kysymyksestäni. Hänestä jotkut kysymykseni olivat nuoremmille lapsille tarkoitettuja, esimerkiksi ”Entä jos poimisit kukan vahingossa?”. Hänen mukaansa motivointi sujui aikataulussaan, prosessointi sen sijaan meni yliajalle, ja sovellus ja loppukoonti sujuivat ajallaan. Hänen mielestään opettajan ja oppilaiden välinen vuorovaikutus sujui oppitunnilla hyvin. Hän sanoi osan esittämistäni kysymyksistäni olleen laajoja, jonka vuoksi oppilaat eivät osanneet vastata niihin. Osasin tarkentaa kysymyksiäni huomatessani oppilaiden olevan hämmennyksissään. Hänen mukaansa kurinpitoni sujui oppitunnilla hyvin.

Olin oppilaiden kanssa vuorovaikutuksessa oppitunnin alusta lähtien huomioimalla jokaisen kyselemällä heiltä heidän nimensä nimikierroksen muodossa. Jatkoin oppituntia kertomalla motivointitehtävän tehtävänannon heille. Videolta tarkasteluani itseäni oppitunnilla huomasin antaneeni tehtävänannon kuuluvalla äänellä, mutta katseeni oli välillä suunnattu pois päin oppilaista kertoessani heille tehtävänantoa. Luin mielikuvaharjoituksen sopivalla tahdilla välillä taukoja pitä-

en. Oppilaat kuuntelivat keskittyneesti mielikuvaharjoitusta, sillä he pitivät silmiä kiinni ja olivat hiljaa.

Mielikuvaharjoituksen loppupuolella heittelin roskia luokan lattialle, jonka tarkoituksena oli hämmästyttää oppilaita. Epäonnistuin heidän hämmentämisessä, sillä oppilaat eivät ihmetelleet ääneen luokan lattialla olleita roskia. Pohdin jälkikäteen, että minun olisi kannattanut heittää luokan lattialle myös muita roskia kuin paperin palasia. Roskia olisi voinut olla enemmän, ja ne olisivat voineet esimerkiksi haista pahalle. Olisin voinut hyödyntää opinnäytetyönohjaajani ideaa siitä, että olisin esittänyt oppilaille piirtoheittimille heijastetun kuvan roskatusta luonnosta heidän avattuaan silmät mielikuvaharjoituksen jälkeen. Tämän jälkeen aloimme oppilaiden kanssa keskustella mielikuvaharjoituksesta ja sen herättämistä ajatuksista. Huomasin videokuvamateriaalia tutkiskellessani esittäneeni oppilaille saman kysymyksen muutaman kerran. En antanut oppilaille tarpeeksi aikaa pohtia vastauksia kysymyksiini. Oppilaat arvasivat luokan roskaamisen tarkoitukseni sanomalla oppitunnin aiheen olevan luonnonsuojelun.

Kysymykseni ”Oppiko joku arvostamaan luonnon moninaisuutta, mitä kaikkea luonnossa voi olla?” oli huonosti muotoiltu sillä, sain vastaukseksi oppilailta ainoastaan myöntävän vastauksen. Jatkossa minun tulee miettiä, minkälaisia kysymyksiä muodostan oppilaille. Huomasin videokuvamateriaalin avulla, että oppilaat eivät jaksaneet seurata alustustani luonto aiheesta, sillä he alkoivat vaihdella kuunteluasentoaan ja vilkuilla muualle kuin opettajaa päin. Alustukseni koostui lähinnä omasta puheestani, jossa oppilaat olivat pääsääntöisesti kuuntelijan roolissa. Olisin voinut jättää alustuksen pitämättä, sillä oppilaat olivat käsitelleet luonnon elementtejä ympäristöoppitunnilla.

Esittämäni Raamatun luomiskertomuksen kuva oli haastava oppilaille, sillä vain yksi oppilas ehdotti kuvan olevan kertomuksesta, jossa Jumala loi maan ja taivaan. Minun olisi kannattanut panostaa luomiskertomuskuvan esittämisen jälkeen oppilaiden mielikuvien ja tunnelmien kyselemiseen kuvasta. Aikarajoite esti minua herättämästä oppilaissa enemmän keskustelua kuvasta. Luomiskertomuksen lukemisen jälkeen kyselin oppilailta sen aiheista. En antanut oppilaille riittävästi aikaa pohtia luomiskertomuksessa esiintyviä muita aiheita vaan, lisäsin siihen perään sen käsittelevän lisääntymistä. Kerroin heille luonnonsuojeluaiheen liittymisen Raamatun luomiskertomukseen löyhästi, sillä siirryin heti luomiskertomuksen muihin aiheisiin kuten lisääntymiseen ja pyhäpäivän viettoon. Luonnonsuojelusta ja sen liittymisestä Raamatun luomiskertomukseen en kertonut, vaan siirryin kertomaan oppitunnin aiheen kannalta epäolennaisesta pyhäpäivän vietosta.

Prosessointivaiheen jälkeen siirryttiin oppitunnin sovellusosioon. Alkaessani esittää oppilaille väittämiä, he eivät olleet ymmärtäneet tehtävänantoa, sillä oppilaat eivät nousseet seisomaan ollessaan väittämän kanssa samaa mieltä, sen sijaan eräs oppilas viittasi vastatakseen väittämäni. Minun olisi ollut tässä kohtaa hyvä toistaa antamani tehtävänanto, mutta en tehnyt sitä. Myöhemmin tehtävän suorittamisen aikana eräs oppilas kysyi, pitääkö nousta seisomaan ollessaan väittämän kanssa samaa mieltä. Väittämätehtävän jälkeen pyysin oppilailta arviointia sen vaikeudesta. Tehtävän arvioinnissa asteikkoni yhdestä kymmeneen, josta yksi oli todella helppo ja kymmenen todella vaikea. Suurimman osan oppilaista mielestä väittämät olivat tosi helppoja ja muiden mielestä niiden vaikeustaso oli kakkosen asteikolla. Oppilaat kertoivat kohdanneensa elämässään väittämässä kuvattuja tilanteita.

Pyysin oppilaita kirjoittamaan pahville, miten he itse suojelevat luontoa. Tehtävänantoni oli epäselkeä, sillä yksi oppilaista kysyi sitä uudestaan. Tehtävää selos-

taessani katsekontaktini puuttui oppilaisiin. En antanut oppilaiden keskittyä rauhassa pohtimaan luonnonsuojelua, sillä heidän kirjoittaessaan annoin heille samaan aikaan ideoita luonnonsuojeluun liittyen. Huomasin, että oppitunnin aika alkoi olla lopussa oppilaiden kirjoittaessa pohdintojaan pahville, jonka vuoksi painostin oppilailta saamaan tehtävän nopeasti valmiiksi. Olisi ollut tärkeää ehtiä kuuntelemaan oppilaiden ajatuksia luonnonsuojelusta. Oppitunnin jälkeen huomasin, että unohdin tallettaa videolle oppilaiden kirjoittamat ajatukset luonnonsuojelemisesta. Olisi ollut johdonmukaisempaa, jos oppitunnin yhteenveto olisi ollut yhtenäinen. Se tapahtui kuitenkin kahdessa osassa ennen luonnonsuojeluideoiden kirjoittamista pahville ja sen jälkeen.

4.6 Syntiinlankeemuskertomusaiheisen oppitunnin arviointi

Syntiinlankeemuskertomuspohjaisen oppitunnin arvioi työelämäohjaajani. Hän antoi minulle palautetta, että toivottavasti asenteelliset tavoitteet häpeän ja pelon osalta toteutuivat oppilaiden mielissä. Hänen mukaansa oppitunnille valitsemani opetusmenetelmät soveltuivat hyvin oppitunnin aiheeseen. Hän arvioi, että oppitunnin sisältöön kuuluneet tehtävät olivat oppilaiden ikätasonmukaisia. Opetuksessa oli hänen mielestään käytetty sopivasti konkreettisia elementtejä. Hänen mukaansa oppitunnilla antamani ohjeet olivat melko selkeitä, sen sijaan opettajan äänenkäyttö oli hieman kovaäänistä. Hän kertoi ajankäyttöni menneen pitkäksi joissakin kohdissa. Vuorovaikutukseni oppilaiden kanssa oli hänestä avointa ja positiivista. En pitänyt hänen mukaansa tarpeeksi järjestystä oppitunnilla, sillä välillä oppilaat ja opettaja puhuivat samaan aikaan.

Syntiinlankeemuskertomusoppitunnilla antaessani oppilaille motivointitehtävänantoa, olisin voinut kertoa sen napakammin pitäen katseeni koko ajan oppilaisiin päin suunnattuna. Huomasin videolta katsoessani olleeni heikosti vuorovai-

kutuksessa oppilaiden kanssa oppitunnin alusta alkaen. Asettelin pulpetit ennen oppitunnin alkua neljän hengen ryhmiin. Osa oppilaista istui koko oppitunnin selkä opettajaan päin, jonka vuoksi en saanut aikaan katsekontaktia ja keskustelua heidän kanssaan. Opin, että opettajan on vaikeampi saada auktoriteettia oppilaisiinsa, jos he eivät näe opettajaa, ja heidän oli myös vaikeaa keskittyä oppitunnin aiheeseen näköyhteyden puuttuessa minuun.

Kertoessani oppilaille motivoititehtävänantoa sekä jakaessani heille samalla tehtävämönisteita ei ollut hyvä idea. Monisteiden jakamisen jälkeen olisi ollut järkevämpi kertoa tehtävänanto, sillä he olisivat voineet seurata omasta paperista luomiani kirjallisia tehtäviä. En luetuttanut oppilailla monisteidensa tehtävänantoja ääneen, jonka vuoksi tehtävää tehdessään heistä kaikki eivät tieneet tehtävänantoa. Luokassa kuului oppilaiden kuiskutuksia tehtävänannosta, ja usea heistä oli hämmennyksissään siitä. Olisi ollut hyvä, jos olisin varmistanut heidän ymmärtäneen tehtävänannot. Tavoitteenani oli, että neljän hengen pulpettiryhmät olisivat lisänneet oppilaiden välistä vuorovaikutusta. Vuorovaikutus heidän kesken olisi voinut olla runsaampaa. Olisin voinut aktivoida oppilaita suorittamaan tehtävää kiertelemällä luokassa enemmän.

Antaessani tehtävänannon oppilaille jätin tehtävän suorittamisen heidän vastuulleen. Oletin viidesluokkalaisten osaavan suorittaa itsenäisesti heille annettuja tehtäviä. Heidän kirjoitettuaan vastaukset omiin papereihinsa, oli tarkoitus keskustella sen jälkeen vierustoverinsa kanssa omista vastauksistaan. Huomasin videolta tarkastellessani heidän keskinäisen keskustelun olleen vähäistä. Osa heistä ei keskustellut ollenkaan aiheista ääneen. Olisi ollut selkeämpää, jos olisin antanut heille tietyn ajan vastata tehtäviin kirjallisesti ja ilmoittanut sen jälkeen kaikkien pariin alkavan keskustelemaan samaan aikaan aiheista. Koska asettelin pulpetit neljän hengen ryhmiin, olisi ollut järkevää laajentaa parikeskustelua lopuksi koko pul-

pettiryhmän yhteiseksi keskusteluksi, näin he olisivat saaneet aiheeseen laajemman näkökulman.

Alkaessani purkamaan motivointitehtävänantoa minun olisi pitänyt saada silloin kaikkien oppilaiden huomio, mutta sen sijaan he eivät keskittyneet kuuntelemaan minua. Tehtävän purkutilanteessa minun olisi pitänyt saada heidät kuuntelemaan ja seuraamaan luokkatoveriensa vastauksia. Motivointitehtävään käyttämäni aika oli kestoaltaan pitkä, kolmetoista minuuttia, jonka vuoksi jouduin kiirehtimään muiden aiheiden käsittelyä. Olisi ollut tärkeää ehtiä keskustelemaan aiheista enemmän oppilaiden kanssa. Aiheiden kirjalliseen vastaamiseen ja paripohdiskeluun olisi voinut käyttää vähemmän aikaa, jotta olisimme ehtineet keskustelemaan aiheista yhdessä heidän kaikkien kanssa.

Motivointitehtävän jälkeen aloitimme prosessointitehtävän. Olisi ollut johdonmukaisempaa, jos olisin kertonut prosessointitehtävän tehtäväannon kokonaisuudessaan oppilaille, ennen kuin he lähtivät etsimään luokasta piilottamiani karkkeja. Huomasin oppilaiden olevan kiinnostuneita etsimään luokkaan piilottamiani karkkeja, jonka vuoksi he löysivät ne nopeasti luokasta. Tehtävän suorittamisen jälkeen ja sen purkutilanteessa olisi ollut tärkeää, että olisin saanut rauhoitettua oppilaat käsittelemään aihetta. Kysyin oppilailta, miten karkit liittyvät syntiinlankeemuskertomukseen. Sain vastaukseksi, että niitä ei saa syödä. Minun olisi pitänyt odottaa oppilailta lisää vastauksia aiheeseen, sen sijaan siirryin kysymään heiltä syntiinlankeemuskertomuksen tapahtumista.

Useampi oppilaista viittasi ja tiesi syntiinlankeemuskertomukseen liittyvän henkilöt Aatami ja Eeva. He tiesivät Aatamin ja Eevan syöneen puusta omenan, jota ei olisi saanut syödä. He tiesivät Aatamin ja Eevan tehneen syntiä syödessään hyvän ja pahan tiedon puusta. Heille ei tullut mieleen kutsua Aatamia ja Eevaa tottele-

mattomiksi ottaessaan kielletystä puusta hedelmän. Kysyn oppilailta, tiesikö joku luokkaan piilottamieni karkkien tarkoituksen. Sain vastaukseksi oppilaalta, että ne olivat omenia. Sain vastaukseksi kysymykseeni oppilaalta, että heitä houkuttelisi syödä löytämänsä karkit. Huomasin, että oppilaiden löytämät karkit eivät juuri houkuttelleet heitä. He olisivat voineet istua lattialla lähempänä karkkeja, jotta ne olisivat voineet houkutella enemmän. Karkkeja olisi voinut olla myös enemmän, esimerkiksi oppilaiden pulpeteilla.

Siirryttyämme käsittelemään syntiinlankeemuskertomuksen lyhennelmää, minun olisi pitänyt saada oppilaat kuuntelemaan paremmin. Selittäessäni oppilaille syntiinlankeemuskertomuksen löytymisestä Raamatusta, en pitänyt katsekontaktia oppilaissa. Luettuamme syntiinlankeemuskertomuksen lyhennelmän kyselin heiltä sen käsittelemiä aiheita. Sain vastaukseksi, että ei saa ottaa omenoita. Videolta tarkastellessani huomasin oppilaiden mielenkiinnon olevan muualla kuin aiheen käsittelyssä. Minun olisi ollut tärkeää palauttaa oppilaiden mielenkiinto käsiteltävään aiheeseen.

Oppilaiden siirryttyä täyttämään syntiinlankeemuskertomuksen teemoista tarinaa, minun olisi pitänyt korostaa, että oppilaat pohtivat tarinan luomista itseksensä. En ollut johdonmukainen ja reilu oppilaita kohtaan sanoessani tehtävän alussa kaikkien halukkaiden oppilaiden saavan lukea valmiin tarinansa ääneen. Tehtävän purkuvaiheessa sai vain kaksi oppilasta lukea oman tarinansa ajanpuutteen vuoksi. Oppilaat olivat pettyneitä, kun eivät saaneet lukea omaa tarinaansa ääneen. Olisi ollut tärkeää keskustella niistä aiheista, jotka oppilaat lukivat ääneen. Ajanpuutteen vuoksi en tehnyt niin. Kysyin oppilailta, miten he voivat olla koulussa ja omassa luokassaan tottelevaisempia. Sain vastaukseksi, että oppilas tekee läksyt, antaa toisille oppilaille työrauhan ja siivoaa omat jälkensä. He kertoivat oppineensa oppitunnilla lankeemuksesta, ja siitä että ei saa ottaa kaverilta karkkia.

4.7 Kain ja Abel- aiheisen oppitunnin arviointi

Kain ja Abel- kertomukseen pohjautuvan oppitunnin arvioijan mukaan oppitunnilleni asettamat tavoitteet toteutuivat oppilaiden mielissä ainakin kultaisen sääntön periaatteen oppimisen myötä. Hänen mukaansa oppilaat olisivat voineet pohdita enemmän toisen ihmisen hyvin kohtelun tärkeyttä ja kertoa omista kokemuksistaan luokkatovereilleen. Hänen mielestään oppitunnille valitsemani opetusmenetelmät innostivat oppilaita, jonka vuoksi he tekivät innoissaan tehtäviä. Oppilaiden esittämissä näytelmissä huomio sen sijaan kiinnittyi välillä väärin aiheisiin, jolloin tunnin perimmäinen tarkoitus unohtui oppilailta. Hänestä oli hyvä, että kerroin oppilaille esimerkin siitä, miten kultainen sääntö liittyy oppilaiden omaan elämään. Hän piti näytelmien jälkeisestä koonnista, sillä oppitunnin aihe palautui oppilaiden mieleen.

Arvioijan mukaan palikkatehtävä havainnollisti hyvin oikeudenmukaisuutta, ja näytelmässä sen sijaan oppilaat pääsivät itse ideoimaan. Hän sanoi, että oppitunnilla antamani ohjeet olivat selkeät eikä oppilaiden tarvinnut kysellä, mitä pitää tehdä. Hän kommentoi ajankäyttöäni oppitunnilla niin, että tunti oli tehokas, vaikka lopusta aika meni yli. Hän neuvoi minua, että keskeisiin tehtäviin kannattaa käyttää tarpeeksi aikaa, ja lopuksi lisätehtäviä, jos ehtii niitä ottamaan. Hän sanoi, että puoliympyrän muotoinen asetelma tuki hyvin oppilaiden ja opettajan vuorovaikutusta. Hänen mukaansa pitämäni järjestys oppitunnilla oli hyvä, ja oppilaat kuuntelivat opettajaa. Hän mainitsi, että oppilaiden siirryttyä ryhmiin ohjeiden antaminen on haastavampaa, jolloin he kuuntelevat huonommin. Hän sanoi, että minun olisi kannattanut antaa näytelmän tekemiseen liittyvät ohjeet ennen oppilaiden ryhmiin jakamista.

Oppitunnin alussa esitellessäni oppitunnin aihetta en saanut pidettyä tarpeeksi kuria yllä, sillä minä ja oppilaat puhuimme välillä päällekkäin. Kultaisen säännön kertomisen jälkeen olisin voinut pyytää oppilaita enemmän pohtia toisen ihmisen kunnioittamisen ja kohtelemisen merkitystä esimerkiksi itsekseen tai paripohdiskeluna ja lopuksi yhteisesti ääneen keskusteltuna. Siirryttyämme oppitunnin motivointitehtävään ja alkaessani ottamaan oppilaista lukua kahteen kaikki eivät ymmärtäneet, mitä tapahtui. Minun olisi ollut hyvä kertoa ennen heidän ryhmiin jakamista selkeämmin, miten jako kahteen tapahtuu. Oppilaille olisi kannattanut antaa palikkatehtävänanto ennen kuin he siirtyivät ryhmiin. He olisivat paremmin kuunnelleet ohjeitani. Palikkatehtävä näytti olevan heille mieluinen videomateriaalilta tarkastellessani tehtävän suorittamista. Ryhmäläiset tekivät yhteistyötä ja esittivät toisilleen rakennusideoita.

Onnistuin tarkoituksessani hämmentää oppilaita pohtimaan, miksi jaoin toiselle ryhmälle vähemmän palikoita kuin toiselle. Kaikki ryhmäläiset jatkoivat rakentamista, vaikka toinen ryhmä sai vähemmän palikoita. Minun olisi pitänyt antaa kummallekin ryhmälle yhtä paljon aikaa rakentamiseen, mutta annoin vähemmän palikoita saaneen ryhmän jatkaa tornin rakentamista kauemmin. Huomasin kommentoineeni tornien rakentamista useasti palikoiden lisäämisen jälkeen, enkä antanut oppilaiden keskittyä rauhassa rakentamiseen. Ryhmät olivat keskenään kilpailuhenkisiä siitä, kummalla tulee olemaan korkeampi torni. Oppilaat kielsivät toisia ryhmäläisiä katsomasta tornin rakennusta.

Arvioin oppitunnin sisällön olleen ymmärrettävä 5. luokan oppilaille, sillä kysellessäni palikkatehtävän palikoiden jaosta oppilaat ymmärsivät minun olleeni epäreilu ja epäoikeudenmukainen toista ryhmää kohtaan. He tiesivät, että minun olisi kuulunut antaa kummallekin ryhmälle yhtä paljon palikoita. Kysyessäni heiltä tornin rakentamisen vaikeudesta he sanoivat sen olleen vaikea rakentaa. Luettu-

amme Raamatun kertomus lyhennelmän Kainista ja Abelista he ymmärsivät kertomuksen aiheen veljeskateuden ja siitä aiheutuneen ilkeän teon Abelille. Olisi ollut hyvä kysyä heiltä, nousiko heille kysymyksiä kertomukseen liittyen.

Tuin oppitunnilla oppilaiden tunneperäisiä motiiveja, sillä annoin heille ryhmätyöskentelytehtävän. Huomasin oppilaiden olleen hyvin kiinnostuneita ryhmätyöskentelystä, jossa tehtävänantona oli luoda näytelmä. Siirryttyämme oppitunnin sovellusosioon näytelmän tekemiseen, minun olisi kannattanut antaa tehtävänanto heille ennen ryhmiin siirtymistä. He eivät pystyneet keskittymään ohjeiden kuuntelemiseen päästyään omaan ryhmäänsä. Ryhmien suunnitellessa näytelmiä olisin voinut kierrellä ryhmissä tarjoamassa apua tai neuvoja enemmän. Suunnittelun päätyttyä ja ryhmien siirryttyä takaisin istumaan minun oli vaikea saada heitä rauhoittumaan ja kuuntelemaan. Oppilaat puhuivat toisilleen ja luokassa oli melua. Jouduin monta kertaa toistamaan verbin ”Hiljentykää!”. Ennen näytelmien esittämistä sanoin heille, että katsotaan jokainen näytelmä, jonka jälkeen keskustelemme aiheista. Huomasin, että kaikki oppilaat eivät olleet tietoisia tehtävänannosta, sillä ensimmäisen ryhmän esiintymisvuoron tullessa ryhmäläiset kiistelivät, lukevatko vai näyttelevätkö he sen.

Ensimmäisen ryhmän näytellessä muut ryhmät seurasivat kiinnostuneina esitystä. Oppilaat nauroivat jokaisen näytelmän aikana, vaikka niissä käsiteltiin vakavaa kiusausaihetta. En ymmärtänyt kertoa heille ennen tai jälkeen näytelmien selkeästi, että näytelmien aiheet ovat vakavia, eivätkä ne ole nauramisen arvoisia. Eräs oppilas kiinnitti huomiota siihen, että ensimmäisessä näytelmässä kiusaajat eivät myöntäneet tehneensä virhettä. Näytelmien purkaminen jäi pintapuoliseksi suurelta osin ajanpuutteen vuoksi, vaikka kyselin heiltä näytelmien herättämistä ajatuksista. Toisen näytelmän kerjäläistyttövaras oli oppilaasta ilkeä. Ryhmä oli saanut näytelmänsä aiheen idean mediasta.

Kolmas näytelmä oli aiheeltaan liian julma. Siinä veli löi siskojaan päähän vammauttaen heidät, ja siskot puhkaisivat puolestaan veljensä silmän. Kuultuani ja nähtyäni tämän näytelmän ymmärsin, että minun olisi ollut hyvä tarkistaa ryhmien näytelmien juonet ennen niiden esittämistä. Ymmärsin myös, että minun olisi kannattanut tehtävänantoa heille kertoessani sanoa, että julma ja väkivaltainen näytelmä tullaan keskeyttämään. Menin tämän näytelmän jälkeen hämmennyksiin eikä näytelmää käsitelty esittämisen jälkeen millään tavalla. Olisi ollut tärkeä keskustella oppilaiden kanssa aiheesta, ja samalla kerrata heidän kanssaan, mikä oli tehtävänantona. Kysyin heiltä, minkälaisia ajatuksia näytelmistä heräsi. Sain heiltä monta vastausta, joiden mukaan ei saa kohdella toisia ihmisiä epäoikeudenmukaisesti, ei saa kiusata toisia ja ei saa olla kateellinen.

Oppitunnin lopetustehtävä oli heistä hyvin kiinnostava. He tykkäsivät kirjoittaa toistensa lappuihin jotain mukavaa sanottavaa luokkatoveristaan. Tämä tehtävä olisi vaatinut enemmän aikaan, sillä aloitimme tämän tehtävän tunnin loppumetreillä, ja he halusivat ehtiä kirjoittamaan jokaisen paperiin. Vaikka kello soi oppitunnin päättymisen merkiksi, he jatkoivat kirjoittamista toistensa papereihin. Minun olisi itse pitänyt osata päättää, pidänpö oppilaita yli ajalla vai enkö pidä. Oppilaiden mielipide vaikutti minuun niin, että annoin heille lisääaikaa kirjoittaa toisilleen.

5 POHDINTA

Tavoitteenani oli luoda ja toteuttaa Päivärinnan alakoulun 5. b luokalle kolme eri moraalikasvatukseen liittyvää oppituntia Vanhan Testamentin kertomusten pohjalta. Oppitunteja suoritin sekä opettaja että oppilasjohtoisesti. Opettajajohtoisissa oppitunneissa minä kerroin tai kyselin oppilailta Vanhan Testamentin kertomuksista. Oppilaskeskeisissä menetelmissä oppilaat saivat suorittaa heille antamiani tehtäviä yksin tai ryhmässä. Tavoitteena oli, että oppilaat oppivat Raamatun etiikan kultaisen säännön merkitystä. Arvioin myös pohdintaosuudessa kehittämistehtävieni onnistumista. Ensimmäinen oppinäytetyöni kehittämistehtäväni oli ”Mitkä olivat vahvuuksiani ja heikkouksiani moraalikasvattajana Päivärinnan alakoulun 5.b luokan uskonnonoppitunneilla?” Toinen kehittämistehtäväni oli ”Mikä valitsemani opetusmenetelmät innostivat oppilaita mukaan oppituntien toimintaan?”

Onnistuin tavoitteessani suunnitella ja toteuttaa kolme eri oppituntia Vanhan Testamentin kertomusten pohjalta. Haastavaa suunnittelussa oli päättää, minkälaiset oppituntisisällöt valitsin oppitunneille. Osasin mielestäni huomioida oppilaiden ikätason ja suunnitella sen mukaisia oppitunteja heille. Haastavaa oppituntien toteutuksessa oli arvioida, kuinka paljon aikaa menee oppituntien eri osioihin. Oppituntien suunnittelussa helpointa oli jaotella kukin oppitunti neljään osaan, motivointiin, prosessointiin, sovellukseen ja loppukoontiin (LIITE 1). Onnistuin luomaan kahdelle oppitunnille kiinnostavan motivointiosuuden ja oppituntien prosessointiosuudet sen sijaan olivat vaihtelevia.

Vahvuksiini oppituntien pidossa kuului myönteinen ja ystävällinen asenteeni. Otin jokaisen oppilaan huomioon, vastasin heidän kysymyksiinsä ja pyrin auttamaan heitä tarvittaessa. Oma kiinnostukseni moraalikasvatusaihetta kohtaan oli

vahvuuteni pitäessäni oppitunteja. Vahvuuksiini oppituntien pitämisessä kuului suunnitelmallisuuteni. Oppituntien kulku sujui mutkattomasti, koska olin suunnitellut oppituntini kirjallisesti. Vahvuuksiini oppituntien pidossa kuului myös vahvat ryhmänohjaustaitoni. Oppituntien pidossa minulla oli auktoriteettia saada oppilaat kuuntelemaan ja innostumaan opetettavasta aiheesta. Osasin luoda oppilaiden välille yhteenkuuluvuuden tunnetta, lähimmäisen rakastamisen ja kunnioittamisen periaate oli läsnä oppitunneilla. Oppilaat kunnioittivat minua ja toisiaan ja kielenkäyttö oli asianmukaista.

Heikkouksiani oppitunneilla oli se, että oppitunneillani olisi saanut olla oppilaille enemmän aikaa mietiskellä käsiteltäviä aiheita. Kysyessäni heiltä kysymyksiä en antanut heille paljoakaan aikaa vastata niihin. Oppitunneilla häiritsi kiireen tuntu, jonka vuoksi minun tulee vielä harjoitella oppituntien luomista väljemmiksi. Joidenkin aiheiden käsittely jäi pintapuoliseksi ajan puutteen vuoksi. Olisin voinut kysyä 5.b luokan opettajalta, minkälaisia tehtäviä hän on yleensä teettänyt oppilaille. Joissakin kirjallisissa yksilötehtävissä huomasin, että joillakin oppilaille oli vaikeuksia suorittaa niitä. Minun olisi tullut löytää aikaa auttaa näitä oppilaita enemmän. En myöskään keskustellut oppilaiden kanssa henkilökohtaisesti. Koin, että jäin oppilaille etäiseksi. Heikkouteni oppituntien pidossa oli se, että en saanut rohkaistua oppilaita kysymään minulta neuvoa, jos he eivät ymmärtäneet antamieni tehtäviä.

Huomasin, että opetusmenetelmistä yksilötyö ei kiinnostanut ja innostanut oppilaita yhtä paljon kuin ryhmätyö. Yksilötyössä huomasin, että joillekin oppilaille tehtävien kirjallinen ymmärtäminen ja tuotos olivat vaikeita, jonka vuoksi ne eivät olleet mieluisia. Minusta vaikutti, että yksilötyö oli oppilaille vaikeampi kuin ryhmätyö, sillä he kuiskuttelivat tehtävän aikana kaverille. Yksilötyössä oppilaat joutuivat enemmän keskittymään tehtävän suorittamiseen kuin ryhmätyössä.

Ryhmätyö oli oppilaille mieluinen, sillä he saivat suorittaa tehtävän kavereidensa kanssa. Ryhmässä he saivat tukea toisiltaan, ja tehtävän suorittamisen vastuu kuului kaikille ryhmässä olleille.

Oppilaat käyttivät mielikuvitustaan sekä yksilö että ryhmätöissä, mutta ryhmätöissä mielikuvitusta saatettiin muiden ryhmäläisten innoittamana käyttää liikaa. Opettajakeskeinen opetus oli minulle haastavaa, sillä tarkoitukseni ei ollut pitää oppilaille pitkiä alustuksia Vanhan Testamentin kertomuksista. Oppilaat näyttivät välillä kyllästyneiltä ja olivat hermostuneita. Opettajakeskeisessä opetuksessa haastavaa oli kysymysten asettelu oppilaille. Esimerkiksi luomiskertomusoppitunnille luomani väittämät olivat oppilaiden mukaan heille helppoja. Oppilaskeskeiset ryhmätyöt inspiroivat oppilaita. Esimerkiksi palikanrakennustehtävässä he saivat toisiaan kuunnellen suunnitella, miten he tehtävän suorittaisivat.

Projektini onnistui, sillä annoin itsestäni kaiken sen aikana. Tietoa piti etsiä paljon, mutta kaikki tarvittava tuli löydettyä. Olisin voinut hyödyntää ohjaajien neuvoja enemmän. Koin kuitenkin, että minun oli itse käytävä tämä läpi pitkällinen aivotyöskentelyä vaativa prosessi. En saanut yhtenäistä kuvaa ja arviointia siitä, mikälainen olin opettajana, sillä oppituntini arvioi kolme eri opettajaa. Vaativaa se oli, mutta kaikki oli sen arvoista. Uskon, että opinnäytetyöstäni on suuresti iloa koulun kasvattajille ja heidän kasvatettavilleen. Lapset saavat kokea, nähdä ja kuulla, että heidän elämänsä on suuremman käsissä. Luomiskertomuksessa kuvattu elämän puu lähtee kukkimaan ajallaan.

Opin, että elämän tienviitat ovat hyviä, kun ihminen osaa katsoa ensin oikealle ja sitten vasemmalle. Lapset oppivat, että hyvästä teosta saa kiitosta ja tuhmasta teosta saa moitetta. Uskon, että lapsilla on kädessään ne oikeat avaimet Taivaan Val-

takuntaan, ja he myös opettavat kasvattajiaan. Moraali on abstrakti aihe, jota ei pysty konkreettisesti selittämään, eikä sitä tarvitse. Etiikka sen sijaan liittyy ihmisen elämään kuuluvaan etsintään, siinä pohdintaan oman elämän perimmäisiä kysymyksiä: "Kuka minä olen?" Opinnäytetyöni materiaalipaketti on elämänevästä lapsille ja aikuisille. Toivon, että opettajat käyttävät sitä harkiten omaa sydäntään kuunnellen.

LÄHTEET

Beard, Ruth M. 1971. Piaget kehityspsykologia. Helsinki: Tammi.

Helkama, K. 2009. Moraalipsykologia. Hyvän ja pahan tällä puolen. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Hirsjärvi, S. 1985. Johdatus kasvatustilfilosofiaan. Rauma: Kirjayhtymä Oy.

Heikkinen, H. 2007. Vakava leikillisyys. Draamakasvatusta opettajille. Vantaa: Dark Oy.

Holm, N. 2005. Kehityspsykologisia näkemyksiä uskonnonopetukseen. Teoksessa A. Kallioniemi & J. Luodeslampi (toim.) Uskonnonopetus uudella vuosituhanella. Hämeenlinna: Karisto Oy, 249- 259.

Jokiranta, J. 2005. Raamattu ja sen anti. Teoksessa A. Kallioniemi & J. Luodeslampi (toim.) Uskonnonopetus uudella vuosituhanella. Hämeenlinna: Karisto Oy, 249-259.

Kallioniemi, A. 2005. Uskonnonopetus ja uskontokasvatus historiallisyyhteiskunnallisessa kontekstissa. Teoksessa A. Kallioniemi & J. Luodeslampi (toim.) Uskonnonopetus uudella vuosituhanella. Hämeenlinna: Karisto Oy, 11- 15.

Kotkavirta, J. & Nyysönen, S. 1997. Ajatus. Etiikka. Porvoo: Kirjapainoyksikkö.

Kuula, K. 2003. Hyvä, paha ja synti. Johdatus Raamatun etiikkaan. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Luodeslampi, J. & Nevalainen, S. 2007. Opetan uskontoa alakoulussa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Määttänen, P. 2003. Filosofia. Johdatus peruskysymyksiin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Niemi, H. 1991. Uskonnon didaktiikka. Keuruu: Otava.

Opetushallitus. 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. WWW- dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf. Luettu 9.8.2013.

Piaget, J & Inhelder, B. 1977. Lapsen psykologia. Jyväskylä: Gummerus Oy.

Piaget, J. 1988. Lapsi maailmansa rakentajana. Juva: WSOY.

Puolimatka, T. 2010. Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Minuuden rakentamisen filosofia. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Rajala, P. & Parikka, S. 2004. Raamattu kertoo. Lasten Keskus.

Sarras, R. 2002. Etiikka koulun arjessa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Skinnari, S. & Toiskallio, J. 1994. Miksi kasvatuksen filosofiaa? Turku: Painosalama Oy.

Tamminen, K. & Vesa, L. 1982. Miten opetan uskontoa: uskonnon didaktiikka. Saarijärvi: Printari Oy.

Tirri, K. & Kesola, A. 1998. Uskonto ala-asteen arjessa ja juhlassa. Helsinki: Lasten Keskus.

Uusikylä, K. & Atjonen, P. 2005. Didaktiikan perusteet. Helsinki: WSOY.

Vainio, O-P. & Visala, A. 2011. Johdatus uskonnonfilosofiaan. Helsinki: Kirjapaja.

Vuorinen, I. 1993. Tuhat tapaa opettaa. Naantali: Vammalan kirjapaino Oy.

Wilenius, R. 2002. Miten käy lasten ja nuorten? Helsinki: Hakapaino Oy.

LIITTEET

LIITE 1 OPPITUNTIEN RAKENNE

LIITE 2 OPPITUNTIEN TAVOITTEET

LIITE 3 LUOMISKERTOMUSOPPITUNNIN SUUNNITELMA

LIITE 4 SYNTIINLANKEEMUSKERTOMUSOPPITUNNIN SUUNNITELMA

LIITE 5 KAIN JA ABEL-AIHEISEN OPPITUNNIN SUUNNITELMA

LIITE 6 RAAMATUNKERTOMUS LYHENNELMÄT

LIITE 7 TEHTÄVÄT JA MUU MATERIAALI

LIITE 8 OPETTAJAN ARVIOINTILOMAKE

OPPITUNTIEN RAKENNE

Jaottelin oppitunnin neljään osioon ja asetin kullekin osiolle ajallisen keston.

MOTIVOINTI 10 min

Motivoinnissa tarkoituksena oli innostaa ja motivoida oppilaita mukaan oppitunnilla käsiteltäviin aiheisiin.

PROSESSOINTI 10 min

Prosessoinnin tarkoituksena oli saada oppilaat ajattelemaan ja sisäistämään oppitunneilla käsiteltyjä aiheita.

SOVELLUS 20 min

Sovellusosioissa tarkoituksena oli, että oppilaat tekevät jonkun tehtävän oppitunnin aiheisiin liittyen.

LOPPUKOONTI 5 min

Loppukoonnissa oli tarkoitus tehdä oppitunnista yhteenveto ja kerrata oppitunnin keskeisimmät aiheet. Loppukoontiin kuuluu kysymyksiä.

OPPITUNTIEN TAVOITTEET

Luomiskertomusaiheisen oppitunnin tiedollisiin tavoitteisiin kuului, että oppilaat saavat tietää Raamatun näkökulman maailman luomisesta, he saavat tietoa luonnosta ja sen hyödyntämisestä ja saavat tietää, että he voivat vaikuttaa luonnon kohteluun. Asenteellisiin tavoitteisiin kuuluvat, että he pohtivat omaa käyttäytymistään luontoa kohtaan ja oppilaat tulevat vastuuntuntoisemmiksi luontoa kohtaan. Taidollisiin tavoitteisiin kuuluu, että oppilaat harjoittelevat käytännössä ympäristöstä huolehtimista keräämällä roskia luokasta.

Syntiinlankeemuskertomusaiheisen oppitunnin tiedollisiin tavoitteisiin kuuluivat, että oppilas saa tietää Raamatun Vanhan Testamentin syntiinlankeemuskertomuksen teemat: houkutuksen, tottelemattomuuden, lankeamisen, häpeämisen, pelon, toisen ihmisen syyttämisen ja rangaistuksen saamisen tottelemattomuudesta. Oppilas saa tietää teemojen liittyvän hänen arkielämäänsä koulussa. Asenteellisiin tavoitteisiin kuului se, että oppilas saa tietää, että hän voi itse vaikuttaa omaan käytökseensä. Hän ymmärtää, että oma tottelemattomuus vaikuttaa muihin ihmisiin, joka nostaa itselle häpeän ja pelon tunteita pinnalle. Sovelluksessa oppilaat harjoittelevat taidollisen tavoitteen toteutumista täyttämällä syntiinlankeemuskertomukseen liittyvän täydennettävän kertomuksen.

Kain ja Abel- aiheisen oppitunnin tiedollisiin tavoitteisiin kuului se, että oppilaat saavat tietää Raamatun etiikan kultaisen säännön periaatteen ja saavat näkökulmia sen soveltamiseen omassa elämässään. Oppilaat tutustuvat Raamatun kertomuksen Kainin ja Abelin teemaan veljeskateuteen ja prosessoivat kyseistä aihetta oppitunnilla.

Asenteellisiin tavoitteisiin kuului se, että oppilaat saavat näkökulmia motivointitehtävän avulla ihmisen oikeudenmukaisen ja epäoikeudenmukaisen toiminnan lähtökohdista. He saavat välineitä pohtia omaa käyttäytymistään muita ihmisiä kohtaan. Taidollisiin tavoitteisiin kuului se, että loppukoonti tehtävän aikana oppilaita tuetaan pohtimaan sitä, millä tavalla he voivat käytännössä kohdella omia luokkatovereitaan hyvin.

LUOMISKERTOMUKSEN OPPITUNTISUUNNITELMA 19.4.2012**Esivalmistelut ja tarvikkeet oppituntia varten:**

Opettaja tarvitsee mielikuvaharjoituksen tekstin ja luontoaiheista musiikkia mielikuvaharjoituksen taustamusiikiksi. Hän hankkii oppitunnille lattialle heitettäviä roskia. Hänellä on kuva luomiskertomuksesta, luomiskertomuksen lyhennelmä sekä luonnonsuojeluun liittyvät väitteet.

Motivointi

Oppilaat etsivät hyvän asennon tuolilta tai lattialta. Löydettyään hyvän paikan heille luetaan mielikuvaharjoitus luontoaiheeseen liittyen. Oppilaat eläytyvät kuuntelemaan tekstiä. Harjoituksen loppupuolella luokan lattialle heitellään roskia. Harjoituksen loputtua oppilaiden tulee yllättyä nähdessään roskat.

Kysymyksiä oppilaille:

Millä tavalla sinun koululuokassasi rikottiin luonnon varjelua?

Miltä se tuntui sinusta?

Oppimiskysymykset:

Mitä opitte tästä harjoituksesta?

Mitkä asiat edistivät oppimista?

Prosessointi

Oppilaat saavat kuvan luomiskertomuksesta, ja he arvuuttelevat, mistä Raamatun kertomuksesta kuvassa on kyse. Arvuuttelun jälkeen oppilaat lukevat yhdessä äänneen luomiskertomuslyhennelmän.

Kysymyksiä oppilaille:

Mitä aiheita luomiskertomus käsittelee?

Sovellus

Oppilaat istuvat ringissä, ja heille esitetään erilaisia väittämiä. Heidän tulee ilmaista kantansa väittämiin. Jos oppilas nousee seisomaan lattialta, hän vastaa kysymykseen ”kyllä”, jos oppilas jää istumaan lattialle, hän vastaa kysymykseen ”ei”. Väittämät koskevat luonnonsuojelua. Väittämien määrä määräytyy käytettävissä olevan ajan mukaan.

Kysymyksiä oppilaille:

Kuinka haasteellinen tämä tehtävä oli teille asteikolla 1-10?

Oletko kohdannut omassa elämässäsi edellä mainittuja tilanteita?

Miten olette selviytyneet niistä?

Loppukoonti

Suullisia purkukysymyksiä:

Mitä aiheita oppitunnilla käsiteltiin?

Mitä he oppivat oppitunnilla?

Miten he itse voisivat suojella luontoa ja ympäristöä?

Oppilaat tulevat kirjoittamaan pahville, miten he voisivat itse suojella luontoa koulussa tai kotona. Pahvi kiinnitetään lopuksi luokan seinälle. Tämän jälkeen siivoamme yhdessä luokan roskat eli harjoittelemme käytännössä ympäristön siisteystä huolehtimista.

SYNTIINLANKEEMUSKERTOMUKSEN OPPITUNTISUUNNITELMA

3.5.2012

Esivalmistelut ja tarvikkeet:

Ennen oppitunnin alkua oppilaiden pulpetit siirretään neljän hengen tai tarvittaessa kolmen hengen ryhmiin. Alun motivointiin tarvitaan ”Esimerkki 1 ja Esimerkki 2” laput oppilaille jaettavaksi. Prosessointia varten oppitunnille tarvitsee hankkia etsittäviä syötäviä kuten omenoita ja karkkia. Prosessointia varten oppitunnille tarvitaan syntiinlankeemuskertomuksen lyhennelmä oppilaille jaettavaksi. Sovellusta varten oppitunnille tarvitaan syntiinlankeemuskertomukseen liittyvä täydennettävä kertomus oppilaille jaettavaksi.

Motivointi

Oppilaiden pulpetit asetellaan neljän hengen ryhmiin. Oppilaiden saapuessa luokkaan heitä pyydetään istumaan neljän hengen ryhmiin niin, että kuhunkin ryhmään tulee kaksi tyttöä ja kaksi poikaa. Motivointitehtävän parit muodostuvat pulpettiryhmien avulla.

Toinen pari saa lapun ”Esimerkki 1:sen” ja toinen pari saa lapun ”Esimerkki 2:sen”. Tarkoitus on, että Esimerkki 1: sen saanut henkilö kertoo, mitä hän ajattelee, kun hänen kaverinsa on pettänyt hänen luottamuksensa. Esimerkki 2: sen saanut henkilö pohtii, miltä hänestä tuntuu, kun hän on pettänyt parhaimman kaverinsa luottamuksen. Parien tai ryhmien tarkoituksena on keskustella aiheesta pitäytyen omassa roolissaan.

Motivointi tehtävän tarkoituksena on johdatella oppilaat oppitunnin aiheeseen syntiinlankeemuskertomuksen näkökulmaan ihmisen tottelemattomuudesta ja siihen liittyviin tunteisiin häpeään ja pelkoon. Tarkoituksena saada oppilaat pohtimaan sitä, miten tärkeää heille on noudattaa kavereidensa kanssa keskenään sopimia sääntöjä. 11-vuotiaat lapset pitävät tuomittavana tekona kavereiden kesken luotujen sääntöjen rikkomista. Lopuksi kootaan ajatukset yhteen eli keskustelemme, minkälaisia ajatuksia ja tunteita tehtävä heissä herätti.

Prosessointi

Oppilaat etsivät esineitä, joita olen piilottanut luokkahuoneeseen. Esineiden löytämisen jälkeen pyydän heitä istumaan omille paikoilleen omiin ryhmiinsä. Oppilaat keskustelevat siitä, millä tavalla esineet liittyvät Raamatun syntiinlankeemuskertomukseen. Syntiinlankeemuskertomuksessa mainitaan sana "houkutus", jonka vuoksi luokkaan on piilotettu karkkia, jotta oppilaat ymmärtäisivät syntiinlankeemuskertomuksen käsittelevän houkutusta ja tottelemattomuutta.

Sovellus

Oppilaat täydentävät kertomuksen syntiinlankeemuksen teemoista. Kukin oppilas täydentää valmiiseen pohjaan kertomuksen lankeemuksen teemoista, jotka ovat houkutus, tottelemattomuus, häpeä, pelko ja rangaistus. He täydentävät kertomuksen omasta itsestään tai täysin kuvitellusta henkilöstä. Tehtävä puretaan niin, että oppilaat saavat lukea kirjoittamansa kertomuksen ääneen, jos haluavat. Keskustelemme yhdessä oppilaiden kirjoittamista kirjoituksista.

Loppukoonti

Pidetään kirjallinen tai suullinen loppupurku ajasta riippuen.

Oppilaita pyydetään keksimään arkipäivän noloja tilanteita, joissa itse ovat tunteet häpeää ja pelkoa koulussa oman käytöksensä vuoksi.

Kysymyksiä

Miten he itse ovat olleet tottelemattomia koulussa?

Miten he voisivat olla tottelevaisempia koulussa?

KAIN JA ABEL- OPPITUNNIN SUUNNITELMA 10.5.2012

Esivalmistelut ja tarvikkeet:

Opettaja tarvitsee oppitunnille puupalikoita, Raamatun kertomus lyhennelmän Kainista ja Abelista, ohjeet jaettavaksi sovellustehtävää varten sekä tyhjiä papereita loppukoontitehtävää varten.

Motivointi

Motivoinnissa on tarkoitus saada oppilaat pohtimaan, mikä on heistä oikeudenmukaista, ja mikä on heistä epäoikeudenmukaista. Tehtävän taustakäsityksenä on se, että lapset ovat tarkkoja yhtäläisestä kohtelusta. Tarkoituksena on, että motivointitehtävän alussa oppilaat saavat tietää etiikan kultaisen säännön periaatteesta: "Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille."

Oppilaat jaetaan kahteen yhtä suuren ryhmään niin, että puoliympyrässä istuvista oppilaista, joka toinen oppilas menee eri ryhmään. Opettaja jakaa ryhmille saman verran puupalikoita ja pyytää heitä rakentamaan niin korkean tornin palikoista kuin he pystyvät. Hetken päästä hän vie kumpaakin ryhmään lisää palikoita. Toinen ryhmä saa tässä vaiheessa paljon enemmän palikoita kuin toinen. Kun tornit valmistuvat, keskustelemme ryhmien palikkamäärien eroavaisuudesta.

Kysymyksiä oppilaille

Miten opettaja kohteli oppilaita palikkatehtävässä epäoikeudenmukaisesti?

Miten opettajan olisi tullut kohdella oppilaita?

Millä tavalla haluatte opettajan ja koulutoverinne kohtelevan teitä?

Lisäkysymyksiä

Tuleeko opettajan kohdella oppilaitaan aina samalla tavalla?

Milloin opettaja voisi kohdella oppilaitaan eri tavalla?

Sovellus

Oppilaiden tehtävänä on luoda lyhyt näytelmä Raamatun kertomuksen Kainin ja Abelin pohjalta. Heidän tehtävänä on luoda henkilö tai henkilöitä, jotka ovat vihaisia tai kateellisia joillekin henkilölle tai henkilöille. He pohtivat sitä, että mikä asia näissä henkilöissä saa heidät kateellisiksi tai vihaisiksi. Heidän tulee pohtia, minkä ilkeyden tai pahan teon nämä kateelliset tai vihaiset henkilöt tekevät niille henkilöille, joille he ovat kateellisia. Oppilaiden tehtävänä on kirjoittaa paperille, minkälaisia repliikkejä kateellinen ja vihainen henkilö tai henkilöt sanovat heille, joille he ovat kateellisia tai vihaisia.

Näytelmän repliikkien kirjoittamisen jälkeen, oppilaat päättävät, lukevatko sen ääneen vuorotellen vai näyttelevätkö sen. Tarkoituksena on, että jokainen ryhmäläinen osallistuu näytelmän lukemiseen tai kirjoittamiseen.

Purku

Oppilaat esittävät vuorollaan näytelmänsä, ja jokaisen näytelmän jälkeen keskustellaan sen aiheesta.

Loppukoonti

Oppilaille jaetaan kullekin oma lappu, johon he kirjoittavat oman nimensä. Tarkoituksena on, että oppilaat laittavat omat lappunsa kiertämään, ja jokainen oppilas kirjoittaa luokkatoverilleen, minkä hyvän teon he voisivat tehdä luokkatoverilleen.

RAAMATUN KERTOMUSTEN LYHENNELMÄT

LUOMISKERTOMUKSEN LYHENNELMÄ

Jumala loi alussa taivaan ja maan. Jumala sanoi: "Tulkoon valo!", jolloin autioon ja pimeään maahan tuli valo. Jumala nimitti valoisan ajan vuorokaudesta päiväksi ja pimeän ajan vuorokaudesta yöksi. Jumala loi toisena päivänä taivaan, maan ja meren. Kolmantena päivänä Jumala sanoi, että: "Maa kasvakoon vihreyttä, kasveja sekä hedelmäpuita." Maa kasvoi. Neljäntenä päivänä Jumala teki kaksi suurta valoa, joista suurempi hallitsi päivää ja pienempi hallitsi yötä. Hän loi myös tähdet.

Viidentenä päivänä Jumala sanoi, että: "Vesien tulee vilistä eläviä olentoja, ja lintujen tulee lennellä ilmassa." Jumala loi suuret meripedot sekä kaikki muut elävät olennot. Hän sanoi eläimille, että: "Lisääntykää ja olkaa hedelmällisiä sekä vedessä että maanpäällä." Kuudentena päivänä Jumala sanoi: "Maan tulee tuottaa kaikenlaisia eläviä olentoja, kuten karjaeläimiä, pikkueläimiä sekä villieläimiä." Maa tuotti erilaisia eläimiä.

Jumala sanoi: "Tehkäämme ihminen, kuvaksemme, kaltaiseksemme ja hallitkoon hän maan päällä eläviä eläimiä." Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen, mieheksi ja naiseksi hän loi heidät. Jumala siunasi heidät ja sanoi heille: "Olkaa hedelmälliset, lisääntykää, täyttäkää maa, ottakaa se hallintaanne sekä suojelkaa kaikkea, mikä maan päällä liikkuu." Jumala antoi sekä ihmisille että eläimille ravinnon kasveista. Luomistyönsä päätökseksi Jumala pyhitti ja siunasi seitsemännen päivän. Se päivä oli lepopäivä.

SYNTIINLANKEEMUSKERTOMUKSEN LYHENNELMÄ

Herran Jumalan luoma eläin käärme oli kaikista eläimistä kavalin. Käärme sanoi naiselle: "Onko Jumala todella sanonut: Te ette saa syödä mistään puutarhan puusta?". Nainen vastasi sille: "Saamme syödä puutarhan puiden hedelmiä. Jumala on sanonut meille, että emme saa syödä keskellä paratiisia olevan puun hedelmiä." Emme saa koskea paratiisin keskimmäisen puun hedelmiin, jotta emme kuole. Käärme vastasi hänelle: " Ette te kuole, vaikka söisitte puusta omenan. Jumala tietää, että omenan syötyänne teidän silmänne avautuvat ja teistä tulee Hänen kaltaisiaan. Tiedätte silloin kaiken, sekä hyvän että pahan."

Houkutus ja lankeaminen

Nainen näki puun hedelmien olevan hyviä syötäväksi. Hän katseli kaunista puuta ja piti sitä houkuttelevana, koska se antoi ihmiselle ymmärrystä. Hän otti puusta hedelmän ja söi sen. Hän antoi myös miehelleen hedelmän, joka myös söi sen. Silloin he huomasivat olevansa alasti. He kietoivat vyötärölleen viikunanlehtiä. Ilta-päivän viiletessä he kuuluivat Jumalan kävelevän puutarhassa.

Häpeä ja pelko

Silloin mies ja nainen piiloutuivat puutarhan puiden sekaan. Herra Jumala miestä ja kysyi: "Missä sinä olet?" Mies vastasi piiloutuneensa puutarhaan, koska häntä pelotti oma alastomuutensa. Jumala kysyi häneltä: "Oletko syönyt siitä puusta, josta minä kielsin sinua syömästä?" Mies vastasi: "Nainen, jonka sinä annoit minulle kumppaniksi, antoi minulle sen puun hedelmän, ja minä söin sen." Silloin

Herra Jumala sanoi naiselle: "Mitä olet tehnyt!" Nainen vastasi Hänelle: "Käärme petti minut, ja minä söin."

Rangaistus

Herra Jumala sanoi käärmeelle: "Sinä olet kirottu, sinun on madeltava vatsallasi ja syötävä maan tomua niin kauan kun elät." Hän sanoi naiselle: "Teen suuriksi sinun raskautesi vaivat ja kivulla sinä olet synnyttävä lapsesi. Tunnet halua mieheesi, ja hän pitää sinua vallassaan." miehelle Hän sanoi: "Sinun maasi on kirottu. Kovalla työllä sinun on hankittava elantosi, niin kauan kuin elät."

Karkotus paratiisista

Herra Jumala sanoi: " Ihminen on kuin me: hän tietää sekä hyvän että pahan. Ettei hän nyt vain ota elämän puusta hedelmää ja syö ja niin elä ikuisesti!" Hän ajoi ihmisen pois paratiisista ja laittoi hänet viljelemään maata.

KAIN JA ABEL – KERTOMUKSEN LYHENNELMÄ

Mies yhtyi Eevan kanssa, ja Eeva tuli raskaaksi ja synnytti Kainin. Eeva sanoi: "Olen Herran avulla saanut poikalapsen." Sen jälkeen hän synnytti Kainille veljen Abelin. Aikuiseksi kasvaessaan Abelista tuli lammaspaimen ja Kainista maanviljelijä. Kainin kerrotaan tuoneen Herralle uhrilahjaksi maan satoa. Abel sen sijaan toi lampaidensa esikoiskaritsoja ja niiden rasvaa. Herran kerrotaan katsoneen suopeannäköisesti Abeliin ja hänen uhriinsa, mutta Kainiin ja hänen uhriinsa hän ei katsonut. Kain suuttui kovasti ja hänen katseensa synkkeni. Herra kysyi häneltä: "Miksi sinä suutuit ja katselet synkkänä maahan?" Herra sanoi hänelle: "Oikein tehdessäsi voit kohottaa katseesi ja väärin tehdessäsi on synti ovella vaanimassa sinua. Synti vaanii sinua halutakseen sinut, jonka vuoksi sinun on pidettävä se kurissa."

Kain sanoi Abelille: "Lähde mukaani." Kun he olivat kulkeneet jonkin matkaa, Kain kävi Abelin kimppuun ja tappoi hänet. Herra kysyi Kainilta: "Missä on veljesi Abel?" Kain vastasi: "En tiedä, olenko veljeni vartija?" Herra sanoi: "Mitä olet tehnyt? Etkö kuule, miten veljesi veri huutaa minulle maasta?" Herra sanoi Kainille: "Olet kirottu etkä voi jäädä tänne, sillä tämän oli avattava suunsa ja otettava vastaan veljesi veri, jonka sinä vuodatit. Hän sanoi, että Kainin viljelemä maa ei enää ruoki häntä. Kain sanoi Herralle, että ei jaksakaan kantaa syntinsä rangaistusta. Hän sanoi Herralle, että kodittomana ja pakolaisena eläessään maailmalla, kuka tahansa voi tappaa hänet. Niin Herra laittoi häneen merkin, ettei kukaan, joka hänet kohtaa, tappaisi häntä."

TEHTÄVÄT JA MUU MATERIAALI

Mielikuvaharjoitus

Hiljenny ja rauhoitu hetkeksi. Ota rento asento tuolillasi tai mene makuulle maahan. Sulje silmäsi. Kuvittele itsesi luonnon keskelle. Olet kävelemässä metsässä. Voit nähdä ympärilläsi erilaisia puita kuten kuusia ja mäntyjä. Puut ovat erikokoisia. Aisti, miltä puut tuoksuvat, tuntuvat ja kuulostavat. Kuuletko korvissasi puuden huminaa? Tarkastele ympärillesi ja näet lähelläsi muita metsän kasveja. Saatat huomata maahan katsoessasi sammalta tai jäkälää. Näet lähelläsi myös metsän eläimiä. Muurahainen ryömii kenkäsi alla.

Pohdi itsekseksi, millainen on sinun mielestäsi kaunis luontomaisema. Mitä kauniiseen luontomaisemaan sinusta kuuluu, ja mitä siihen ei kuulu? Kaunis luontomaisema voi olla merinäköala, tunturin huippu tai värikäs kukkapelto. Ihmisen tehtävä on suojella luontoa ja ottaa vastuu sen tasapainon säilyttämisestä. Nyt voit jäädä vähäksi aikaa miettimään, miten sinä voisit suojella luontoa.

KUVA LUOMISKERTOMUKSESTA

VÄITTÄMÄT

1. Väittämä

Olette koululuokkanne kanssa metsässä. Löydät luonnosta sinulle vieraan kukan, valkovuokon. Et tiedä saako kukkaa ottaa maasta. Otatko kukan maasta?

lisäkysymyksiä:

Miksi ottaisit tai et ottaisi kukkaa maasta?

2. Väittämä

Pyöräilet kauppaan karkkiostoksille. Kaupasta tullessasi avaat karkkipaperin. Et näe lähelläsi roskapönttöä. Etsitkö kauempaa roskapönttön?

lisäkysymyksiä:

Miksi etsisit tai et etsisi kauempaa roskapönttöä?

3. Väittämä

Äitisi pyytää sinua viemään oman huoneesi roskat ulos roskapönttöön. Sanot olevasi väsynyt, etkä viitsisi viedä niitä ulos.

Äitisi sanoo, että et saa viikkorahaa, jos roskat jäävät viemättä. Vietkö roskat roskapönttöön?

Lisäkysymyksiä:

Miksi veisit tai et veisi roskia?

ESIMERKKI 1**nimi:****Tehtävä:**

Lue teksti itsekseesi. Vastaa sen jälkeen kysymyksiin kirjallisesti. Lopuksi keskustele aiheesta parisi kanssa.

Sinulla on kolme omanikäistäsi 11-vuotiasta ystävää, joiden kanssa vietät paljon aikaa koulussa ja vapaa-ajalla harrastusten parissa. Sinä ja ystävänne kerrotte toisillenne usein salaisuuksia. Olette sopineet, että toisillenne kerrottuja salaisuuksia ei saa kertoa ystäväpiiriinne ulkopuolisille ihmisille. Saat tietää koulussa välitunnilla, että yksi ystäväpiiriisi kuuluvasta ystävästä on kertonut sinusta salaisuuden ystäväpiiriisi ulkopuoliselle henkilölle.

1. Mitä ajattelet, kun saat tilanteen selville?
2. Miten toimit, kun saat tilanteen selville?

ESIMERKKI 2**nimi:****Tehtävä:**

Lue teksti itsekseksi. Vastaa sen jälkeen seuraaviin kysymyksiin kirjallisesti. Lopuksi keskustele aiheesta parisi tai ryhmäsi kanssa.

Sinulla on kolme omanikäistäsi 11-vuotiasta ystävää, joiden kanssa olette sopineet, että toisillenne kertomia salaisuuksia ei saa kertoa eteenpäin ystäväpiiriinne ulkopuolisille ihmisille. Olet kuitenkin koulussa välitunnilla mennyt kertomaan ystäväpiiriinne ulkopuoliselle henkilölle salaisuuden ystäväpiiriinne kuuluvasta henkilöstä. Ystäväpiirisi on saanut tietää salaisuuden paljastamisesta.

1. Miltä sinusta nyt tuntuu?
2. Miksi sinusta tuntuu tuolta?

NÄYTELMÄ KAIN JA ABEL KERTOMUKSEN TEEMOISTA

Näytelmän roolit

1. Näytelmässä on vihainen tai kateellinen henkilö tai henkilöitä.
2. Näytelmässä on henkilö tai henkilöitä, jotka joutuvat ilkeän teon uhriksi.

Näytelmän sisältö

3. Miksi vihainen tai kateellinen henkilö tai henkilöt ovat kateellisia uhreilleen?
4. Mikä on se ilkeä teko, jonka vihaiset tai kateelliset henkilöt tekevät uhreilleen?
5. Mitä väärää tekijät ymmärtävät tehneensä uhrejansa kohtaan?

OPETTAJAN ARVIOINTILOMAKE

Miten oppitunnille asetetut tavoitteet toteutuivat?

Soveltuivatko käytetyt opetusmenetelmät oppitunnin aiheeseen?

Oliko oppitunnin sisältö ymmärrettävä 5. luokkalaisille?

Oliko opetus tarpeeksi konkreettista ja havainnollista?

Osasiko opettaja antaa selkeät ohjeet?

Miten ajankäyttö onnistui?

Sujuiko opettajan ja oppilaiden välinen vuorovaikutus?

Osasiko opettaja pitää järjestystä ja kuria oppitunnilla?